

Nr 126

Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB; given den 17 maj 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden, till riksdagen överlämna årsredovisning för år 1973 för Statsföretag AB.

CARL GUSTAF

RUNE B. JOHANSSON

Utdrag av protokollet över industriärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 17 maj 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, GEIJER, BENGTSSON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Johansson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *överlämnande till riksdagen av årsredovisning för Statsföretag AB* och anför.

Den årliga redovisning till riksdagen av verksamheten hos Statsföretag AB som förutskickades i prop. 1969: 121 bör, liksom föregående år (skr. 1973: 133), ske genom att bolagets nu föreliggande årsredovisning för det senast förflutna verksamhetsåret överlämnas till riksdagen. Årsredovisningen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Jag hemställer sålunda att Kungl. Maj:t till riksdagen överlämnar årsredovisningen för år 1973 för Statsföretag AB.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Dagmar Fischier

Statsföretag AB

årsredovisning 1973

Verksamheten i sammandrag

	Budget				
	1974	1973	1972	1971	1970
Fakturering i milj. kr.	6 950	5 606	4 441	3 947	3 592
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter i milj. kr.	715	406	263	193	269
i % av faktureringen	10,3	7,2	5,9	4,9	7,5
Antal anställda	38 800	36 999	35 022	34 285	34 093
Investeringar i milj. kr.	840	856	931	740	512
Löner i milj. kr.		1 353	1 183	1 074	945
Föreslagen utdelning i milj. kr.		42	—	—	—

Statsföretagsgruppens verksamhetsområden

	Antal företag	Fakturering (milj. kr.)		Resultat före bokslutsdispositioner och skatter (milj. kr.)	
		1973	1973	1970 ¹	1970 ¹
Gruvor	2	1 479,9	1 145,7	219,3	251,3
Järnverk	1	655,3	338,6	(16,4)	(33,0)
Varv	2	510,0	309,5	67,0	(20,0)
Mekanisk verkstadsindustri	3	162,7	160,6	(18,0)	(48,4)
Skogsindustri	2	952,8	576,1	112,5	45,3
Tobaksindustri	1	449,2	404,7	125,4	112,9
Kemisk-teknisk industri ²	4	632,9	140,2	35,4	10,8
Hotell- och restaurangnäring	1	375,0	356,5	(11,6)	(3,7)
Övriga serviceföretag	5	88,2	49,9	1,1	(1,9)
Utvecklings- och etableringsföretag	3	146,0	41,0	(24,3)	(9,2)
Övriga företag	5	228,5	111,2	(3,6)	4,6
Summa rörelsedrivande dotterbolag	29	5 680,5	3 634,0	486,8	308,7
Statsföretag AB	1	—	—	(46,0)	(53,2)
Internleveranser och elimineringsposter i koncernbokslutet		(74,9)	(41,8)	(34,7)	13,0
Summa	30	5 605,6	3 592,2	406,1	268,5

¹ Statsföretagsgruppens första verksamhetsår efter bildandet av Statsföretag AB.

² 1973 tillkom MoDoKemi AB och AB Husqvarna Borstfabrik.

Statsföretagsgruppen

Resultaten i flertalet av företagen inom gruppen påverkades positivt av goda konjunkturen även om förhållandena varierade mellan olika branscher. Den internationella konjunkturen var i stort sett bättre än den svenska, vilket gynnade de exportinriktade företagen. Efterfrågan på konsumentvaror och tjänster utvecklades dock inte så positivt som man hade hoppats vid början av året.

Störningen inom oljehandeln under årets sista månader medförde problem ifråga om energiförsörjning och på sikt kraftigt stegrade priser på oljebaserade produkter. Den befarade konjunkturnedgången har ännu inte inträffat och det är tveksamt om den kommer att påverka näringslivet 1974.

Flertalet av koncernens bolag noterade 1973 förbättrade resultat och uppnådde väl budgeterade mål. Företagsgruppens samlade vinst före bokslutsdispositioner och skatter ökade från 263 milj. kr. 1972 till 406 milj. kr. eller med 54 %.

Markanta resultatförbättringar uppnåddes av ASSI, Uddevallavarvet AB och SMT. Antalet förlustföretag minskade ytterligare under 1973. Samtidigt reducerades förlusterna i de företag som under senare år haft särskilt stora problem, bl. a. NJA, Kalmar Verkstads AB och SARA.

Investeringsverksamheten

De samlade investeringarna i anläggningar låg även under 1973 på hög nivå, 856 milj. kr., vilket var 75 milj. kr. mindre än under föregående år. Totalt under åren 1971—73 uppgick investeringarna till 2 527 milj. kr., varav 1 918 milj. kr., 76 %, inom stödområdet.

LKAB investerade under året 339 milj. kr. Investeringarna omfattade fortsatta arbeten på den nya transportnivån på 540 m i Kiruna. Dagbrytning i Konsuln i Kiruna påbörjades och i samband därmed togs den nybyggda krosstationen i bruk. I Malmberget påbörjades uppborrningen av blodstensmalmerna i Stora Malmlagret och transportnivån på 600 m drevs fram under dessa delar. Arbetena med ny bangård och ny lossningsstation i Narvik fortsatte. I Luleå togs den nya siktstationen för kulsinter i drift.

Vid NJA fullföljes Investeringsprogram 70. Under året togs den nya masugnen i bruk liksom stränggjutningsanläggning m. m. Uppförandet av koksverket och ombyggnaden av den gamla masugnen påbörjades.

Uddevallavarvets styrelse beslöt om ett utbyggnadsprogram som bl. a. innefattar en stor nybyggnadsdocka. Likaså fattade ASSI:s styrelse beslut om att uppföra en spånplattfabrik i Laxå samt att — som ett

led i rationaliseringen av sågverksamheten i mellansverige — bygga ut sågverket i Valåsen.

Vid AB Kabis anläggning i Stockholm har den år 1972 påbörjade utbyggnaden av den farmaceutiska fabriken i det närmaste slutförts och vissa delar kunnat tagas i bruk. Den likaledes under föregående år påbörjade utbyggnadsetappen av Vitrums anläggning avslutades. Kabi förvärvade under året den fastighet i Göteborg, i vilken ACO bedriver produktion.

Strukturfrågor

Under året förvärvade Statsföretag MoDoKemi AB av MoDo-koncernen. I förvärvet ingick anläggningarna i Stenungsund och Mölndal. Därutöver innebar uppgörelsen med MoDo-koncernen att MoDoKemi arrenderar vissa anläggningar i Domsjö.

Arbetet med att konsolidera och strukturera företagsgruppen fortsatte under året. Statsföretag förvärvade Coronaverken AB:s aktier i AB Husqvarna Borstfabrik och Vilhelmina Plast AB. Härigenom blev det möjligt att samordna och effektivisera verksamheten i dessa företag. Efter årsskiftet 1973/1974 har dessa aktier överförts till Svenska Tobaks AB. Likaså förvärvade Tobaksbolaget Grummebolagen — som tillverkar kemisk-tekniska produkter — av Kabi. Därigenom kommer Tobaksbolagets verksamhet inom konsumentvarusektorn att breddas.

Statsföretag sålde sina aktier i Staros AB till Coronaverken. Eftersom verksamheten i Staros har nära anknytning till andra företag inom Coronaverken, bör möjligheterna till utveckling av Staros härigenom vara goda.

Kabis anläggning i Strängnäs är landets enda för jäsning av baspenicillin. Viss del av produktionen har bl. a. sålts till AB Astra samt på export. Då det visade sig önskvärt för både Kabi och Astra att förbättra förutsättningarna för tillverkning av penicillinpreparat beslutades under våren, att etablera ett gemensamt ägt företag i Strängnäs för framställning av antibiotika i bulk. Detta bolag, AB Fermenta, kommer att uppföra en beredningsfabrik för att löntillverka Kabis och Astras behov av penicillinpreparat.

ASSI förvärvade Isacsons Welleballage AB och samordnade detta företag med dotterbolaget Förenade Well AB, som därigenom förstärkte sin marknadsandel och blev det dominerande wellpappföretaget i landet.

Uddcomb Sweden AB tecknade under året samarbetsavtal med Kraftwerkunion AG, ägt av Siemens och AEG-Telefunken i Västtyskland. Avtalet innebär ett förbättrat utnyttjande av produktionsresurserna.

Statsföretag etablerade under 1973 Nuclear Steam SG AB med upp-

gift att leverera ånggeneratorer till Westinghouse Electric Corporation. Dessa kommer att legotillverkas hos Uddcomb.

Svetab etablerade samarbete med Dunlop Ltd, England, för tillverkning av bilhjul i Luleå.

Kalmar Verkstad utökade sin verksamhet inom transportsektorn genom förvärv av Besima AB, som tillverkar lastmaskiner för containers.

Utvidgat samarbete i företagen

De anställda är nu representerade i styrelserna för de dotterföretag som faller under "Lagen om styrelserepresentation för de anställda i aktieföretag och ekonomiska föreningar". Dessutom utnyttjade de anställda i sex bolag Statsföretags erbjudande att utvidga denna möjlighet även till företag med färre än 100 anställda. Den snabba utvecklingen av de anställdas representation i styrelserna medförde ett ökat behov av konferenser med uppgift att underlätta för dessa styrelseledamöter att bättre möta sin nya uppgift.

Genom utbyggnad av det representativa systemet i dotterföretagen skapades ökade förutsättningar för vidgat medinflytande. I de flesta företagen inom koncernen påbörjades arbete i syfte att samordna det representativa systemet och linjeorganisationen. Genom nyligen fastställda riktlinjer för "Samråd och information om företagets ekonomi i Statsföretagsgruppens företag", som framtoogs av en arbetsgrupp med representanter för koncernföretagen och de anställdas organisationer, lades grunden för förbättrad ekonomisk information i första hand till de anställdas representanter i styrelse och företagsnämnd, men successivt även till övriga anställda.

Personal

Genom gemensam personalplanering inom företagsgruppen förbättrades möjligheterna för personalclearing i samband med väsentligt ändrat behov av personal i olika företag. Denna personalclearing skedde i samverkan med Trygghetsrådet för statsägda bolag.

Under 1973 var i medeltal 36 999 personer anställda, vilket var en ökning sedan föregående år med 1 977 personer. Det var främst i NJA och Svetab (ca 650 respektive 550 personer) som personalen ökade, medan minskningar i huvudsak skedde i SARA med ca 580 personer. Under året har ca 890 personer tillkommit i samband med förvärv av MoDoKemi och Husqvarna Borstfabrik.

Utblick mot 1974

Även om det är svårt att ha en bestämd uppfattning om konjunkturutvecklingen under 1974, bör man dock kunna räkna med relativt små förändringar under det första halvåret. Därefter kan en avmattning ske inom vissa branscher och framför allt på vissa marknader.

Enligt föreliggande resultatbudgeter väntas koncernens samlade överskott före dispositioner och skatter — om inte dramatiska konjunkturförändringar inträffar — också 1974 stiga med över 50 %.

Den kraftiga resultatförbättringen beror delvis på inflationistiska prisstegringar. Överskotten såväl 1973 som 1974 innehåller prisstegringsvinster på ineliggande varulager och återspeglar sannolikt inte i tillräcklig utsträckning behovet av ökade avskrivningar till följd av prisstegringen på nya anläggningar.

Vändpunkt på malmmarknaden

Under de glada 1950- och 1960-talen, då den ekonomiska tillväxten i världen var ofantligt mycket större än under något tidigare årtionde och då även tillväxttakten var rekordartad, inträffade en explosion även på järnmalmmarknaden. USA såg sina egna rikmalmer sina och kastade sig över Kanada i sådan skala, att även transocean export i stor stil blev möjlig. Olika industriländer grep in med investeringar i Västafrika. Brasilien hade som järnmalmsexploator slitit ut barnskorna och tog sats inför 1970-talets produktionssprång i gamla stora fyndigheter och i nyfunna jättereserver. I Australien släpptes gruvlejonen ut ur den bur, som hette exportförbud på järnmalm.

Nya friska män med framtidsvisioner och utan upplevda besvikelser bakom sig ritade upp miljardprojekt. Men bankmännen var försiktiga. I många fall måste de nya gruvbolagen visa upp långtidskontrakt på malm från anläggningar, som man ännu inte kunnat börjat bygga, innan bankmännen lättade på pungen. Den förhandlingssitsen var inte angenäm för gruvbolagen och järnverken såg sin chans och gjorde fina kontrakt. Det skrevs till och med kontrakt på 20 år till fasta priser och utan valutaklausuler, som om inflation och växelkursäventyr inte fanns. Så kan konkurrens se ut.

Det gick bra till en tid. Visserligen var konjunktursvängningarna besvärliga, men med dem måste man ju leva. Mot slutet av 1960-talet märkte man dock vissa symptom på balansbrist. Många gruvor hade fått så stor försäljning, att det inte lönade sig att pressa ut ytterligare kvantiteter genom prissänkningar, eftersom hela den redan placerade kvantiteten kunde bli prismässigt lidande. Malmerna visade sig inte vara fullt så enkla från kvalitetssynpunkt, som de schablonmässiga geologiska förundersökningarna antytt. Masugnsfolket ställde nya och skärpta krav.

Strejker och klimatbesvär, vattuffloder eller ökensand, blev streck i räkningen. Fartygen anlände "värre än slumpmässigt" och växte i storlek och hamnkapaciteterna måste ökas för surt förvärvade slantar. Expansionstempot mattades och 1969 uppstod en lätt malmbrist, inte i den meningen att det förelåg något totalt underskott men så, att det var svårt att få tag på rätt kvalitet i den önskade transportrelationen.

Så kom en ovanligt lång lågkonjunktur. Det har grovt mätt varit fyraåriga konjunkturcykler på malmmarknaden efter kriget, men nu kom tre år i följd, 1970—1972, som var mer eller mindre lågkonjunkturbetonade. Efter de magra åren kommer de feta. Under de tre magra åren hade malmproducenterna tappat litet kondition, ungefär som en löpare, som bara tränar men inte tävlar. Då det starka uppsvinget kom 1973 började gruvorna för första gången på mycket länge sniffa en säljarens marknadsvind. Det var en lätt bris men det var ljuvligt.

Samtidigt hade många gruvor under 1972 och 1973 fått så mycket kallt stål de tålde. Den ena valutakrisen avlöste den andra. De som sålt i dollar — och det hade nästan alla gjort — och som hade en stadig hemmavaluta, gjorde jätteförluster. Somliga hade åtagit sig cif-försäljning utan att ha säkrat sitt tonnage och fick uppleva ödesdigra frakthöjningar. Det berättades om en båtlast, som gav lägre fob-pris än Gellivaremalmen betingade 1889. Nåja, en del dollarförluster gottgjordes frivilligt av köparna och valutor och frakter kan ju röra sig både upp och ner.

Men det var allvarigare än så. Vissa stora nya gruvprojekt tedde sig knappast lönsamma vid rådande prisnivå. Om denna inte höjdes, skulle investeringarna hämmas, så att en kännbar malmbrist måste uppstå i nästa högkonjunktur. Inflationen kräver nämligen då och då justeringar av prisnivåer. Höjningarna måste komma i god tid, om man vill ha fram mera malm, ty gruvorna som investerare påminner mer om elefanter än om geparder. Det tar lång tid att komma från ett förprojekt till produktion vid start i ett nytt område. Köparna visade därför förståelse för att deras egen framtid måste tryggas genom prismedgivanden.

Så blev då prishöjningarna på malmmarknaden för 1974 de procentuellt räknat högsta sedan Koreakrisen. I det läget kommer vissa gruvor att göra stora vinster, välbehövliga för självfinansiering av delar i nya storprojekt. Andra kommer att fylla kassahålen, som uppstått genom inflation och andra belastningar. LKAB ligger alltså långt under 1950-talets priser vid mer än tredubblade löner och en mängd andra kostnadsökningar. Men vi har åtminstone tills vidare slutat åka utför. För ögonblicket — längre är det i dag svårt att tänka — är sjöfrakterna höga och dollarn dyr och det är bra för oss. Men hur går det med konjunkturen? Åt vilket håll det går 1974 vet vi, men när och hur djupt och hur länge?

Kostnadsläget ute i världen gör, att malprisnivån knappast återvänder till det gamla bottenläget. Gruvbolagen tycks ha kommit ur sin Sturm- und Drangperiod. Sätillvida betecknar 1974 en vändpunkt. De på sikt högre oljepriserna ökar våra kostnader men håller sjöfrakterna uppe och gynnar oss sålunda på försäljningssidan i jämförelse med långväga konkurrenter. Mycket mer vet vi inte om framtiden.

Vi är stolta över att vi har klarat de svåra åren som ligger bakom oss så hyggligt, att både Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter i ledande artiklar har skrivit, att LKAB måste misskötas för att gå dåligt.

Arne S. Lundberg

Norrbottnens Järnverk i snabb expansion

Norrbottnens Järnverks verksamhet har under 1970-talet präglats av snabb expansion. Järnverkets försäljning har ökat från 338 milj. kr. 1970 till 655 milj. kr. 1973 och beräknas bli ca 1 000 milj. kr. 1974. Ökningen 1973 var 41 %. Antalet anställda har ökat från 3 540 år 1972 till 4 196 år 1973.

Expansionen är en följd av betydande investeringar. Investeringsprogram 70 har till en kostnad av 550 milj. kr. givit en förnyelse av järnverkets metallurgiska avdelningar, ökad kapacitet i valsverken och väsentligt utbyggd manufakturering. Kapaciteten för råjärn tredubblas till 1,6 miljoner ton och kapaciteten för råstål fördubblas till 1,2 miljoner ton per år. Investeringsprogram 70 avslutas under första halvåret 1974. Det har kunnat genomföras planenligt. Även resultatutvecklingen under de gångna åren har väl följt de prognoser som gjordes 1970.

Nästa stora projekt är Koksverk 75, som skall förse järnverket med en av dess viktigaste råvaror och göra företaget oberoende av den begränsade internationella koksmarknaden. I koksverket genererad gas ersätter större delen av nuvarande behov av olja. Genom utnyttjande av en ny teknik, förvärmning av kol, kommer Koksverk 75 att inom ramen för den ursprungligen beräknade kostnaden 340 milj. kr. få väsentligt större kapacitet och lägre krav på köpta kol. Verket skall tas i drift under våren 1975. Personalen, cirka 170 man, kommer att anställas för utbildning under 1974.

Under 1973 har beslut fattats om ytterligare investeringar för 250 milj. kr. Dessa avser dels en vidareförädling av ca 600 000 ton råjärn per år till stålämnen genom installation av en andra LD-ugn på 100 tons chargevikt och två stränggjutningsanläggningar, dels uppförande av en ny normaliseringsanläggning för värmebehandling av höghållfasta stål, som levereras till varv och verkstäder. Stålverksinvesteringen, vilken skall vara genomförd i november 1975, kommer att bidra till att täcka

den europeiska stålindustrins snabbt ökande behov av köpta stålämnen och medför att NJA blir Sveriges tonnagemässigt största stålverk. Behovet av en ny normaliseringsanläggning illustrerar den snabba förskjutningen av järnverkets försäljning mot högre kvaliteter.

Parallellt med denna omfattande utbyggnad av dagens NJA pågår enligt uppdrag från industridepartementet en utredning om uppförande av ett nytt järnverk, STÅLVERK 80, i anslutning till NJA. Detta skall med utnyttjande av tekniska stordriftsfördelar producera ämnen för järnverk inom äldre ståldistrikt, vars metallurgiska avdelningar på grund av ändrade förhållanden förlorat sin konkurrensförmåga. Järnverkets läge vid en malmhamn på rimligt avstånd från de europeiska kunderna skapar förutsättningar för låga råvaru- och transportkostnader. Tillgången på arbetskraft och mark är god. Den planerade kapaciteten, 4 miljoner ton ämnen per år, kan te sig stor efter svenska förhållanden, men utgör mindre än 2 % av stålkonsumtionens beräknade tillväxt under 1970-talet. Investeringskostnaden är beräknad till 2 700 milj. kr. räknat i 1973 års penningvärde och antalet anställda beräknas till 2 300.

Parallellt med investeringsverksamheten pågår också en administrativ utveckling för att anpassa företagets organisation och arbetsformer till den utökade verksamheten. Detta kräver betydande insatser.

God marknad 1973

1973 var ett bra år för världens stålindustri. Konsumtionen av stål ökade väsentligt och produktionskapaciteten var ej tillräcklig. Därför uppstod brist på stål och priserna har snabbt ökat. Till skillnad mot tidigare högkonjunkturer har lagren snarare minskat än ökat, vilket innebär minskade risker för prisfall under nästa konjunkturdämpning.

Högkonjunkturen har emellertid endast i mindre grad påverkat Norrbottens Järnverks resultat. Detta beror på att halva försäljningen utgörs av fartygsprofiler, som säljs på fleråriga kontrakt till fasta priser. Dessa drabbas hårt av de kostnadsstegringar som åtföljt högkonjunktur och bränslekris. Igångkörningen av de nya anläggningarna har dragit stora kostnader och medfört kapacitetsbortfall och leveransförseningar.

Efterfrågan på järnverkets produkter har varit mycket god. Speciellt glädjande är utvecklingen inom stålbyggnadsdivisionen, som nu uppnått tillfredsställande lönsamhet.

Svårbedömt 1974 men senare åter marknadsuppsving

I början av 1974 är stålmarknaden fortfarande mycket stark och priserna på väg uppåt. Oron för oljeförsörjningen har emellertid medfört minskad efterfrågan från bl. a. bilindustrin. Detta kan komma att uppväga den starka efterfrågan från övriga kundgrupper. De produktions-

störningar som många järnverk får på grund av brist på olja eller kol och på grund av oljekrisen störda malmskeppningar kan å andra sidan bidra till att upprätthålla den rådande stora efterfrågan på marknaden. Någon överproduktion av stål torde ej behöva befaras 1974.

På längre sikt torde stålpriserna få en gynnsam utveckling, eftersom stålindustrins kapacitetsökning under 1970-talet väntas bli mindre än beräknad ökning av stålkonsumtionen i världen.

Norrbottnens Järnverk har sålt större delen av 1974 års produktion. Resultatet kommer att belastas av oväntat stora kostnadsökningar för bränsle och malm. Trots detta bedöms det bli möjligt att i enlighet med 1970 års prognos uppnå ett positivt resultat för år 1974.

John Olof Edström

Rekordår för Uddevallavarvet — Stark utveckling förestår

1973 har präglats av stark aktivitet inom den svenska varvsindustrin, som väl hävdar sin position som den främsta näst efter Japan. Värdet av under året levererade fartyg uppgår till ca 3 200 milj. kr., varav för export ca 2 200 milj. kr. Detta motsvaras av 42 fartyg om sammanlagt 3,3 miljoner dwt.

I årets statsverksproposition har givits en sammanfattande bedömning av den svenska varvsindustrin och dess utveckling. Storvarvens prognoser för femårsperioden t. o. m. 1977 tyder på en fortsatt expansion av landets varvsindustri med omfattande investeringar under perioden. Man beräknar att antalet direkt sysselsatta vid varven skall öka med ca 10 %, d. v. s. ca 2 300 personer.

De svenska varven arbetar helt utan statliga subventioner. Från svensk sida har alltid framhållits betydelsen av en nedtrappning av de statliga subventionerna till varvsindustrin, som förekommer i de flesta skeppsbyggerländerna. Sverige har därför, bl. a. inom OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), energiskt arbetat för avveckling av subventionssystemet.

De svenska varven deltar aktivt i samarbetet mellan de västeuropeiska varven, främst inom AWES (The Association of West European Shipbuilders). Även mellan de svenska varven utvecklas alltmer samarbete inom olika områden.

Energisituationen kommer att ha stor betydelse för världshandelsflottans framtida sammansättning. Nya fartygstyper utvecklas ständigt i takt med nya transportbehov. Transportvägarna, transportmängden, placeringen av raffinaderier o. dyl. kommer att påverka tankflottans sammansättning. Bulktonnage och s. k. kombinerat tonnage kommer att anpassas till nya transportbehov, t. ex. koltransporter. Rekommendationer

från IMCO (FN-organet Inter-governmental Maritime Consultative Organization) kommer även att påverka fartygskonstruktionerna. Olika prognoser angående framtida tonnagebehov och varvskapacitet visar varierande siffror. Den sjöburna världshandeln utvecklas dock ständigt och kommer att kräva avsevärda tonnagetillskott, dels för att motsvara ett ökat transportbehov, dels för att ersätta otidsenligt tonnage. Vissa bedömare anser att mot slutet av 1970-talet kan varvens kapacitet vara något större än efterfrågan på tonnage. I ett sådant läge kommer de effektiva och moderna varven att klara sig bäst. Omfattande investeringsprogram är därför en av förutsättningarna för den svenska varvsindustrins överlevnad.

Finansierings- och valutafrågorna kommer under de närmaste åren alltså att ha stor betydelse för varven. Kostnadsutvecklingen är sådan att den kräver en allt mer skärpt uppmärksamhet.

Uddevallavarvet har under 1973 beslutat genomföra ett omfattande investeringsprogram till en kostnad av över 500 milj. kr. Varvet kommer härigenom att kunna följa med i utvecklingen och behålla sin position bland de största svenska varven. Modernaste tillverkningsmetoder kommer att införas. Den centrala delen av anläggningarna utgöres av en nybyggnadsdocka med dimensionerna 100×400 m medgivande fartyg upp till 600 000 dwt. Dockan kan i en senare ctapp förlängas. Varvet kommer att eftersträva att bibehålla sina möjligheter att differentiera produktionsprogrammet innefattande fartyg av olika storlekar. De nu beslutade och påbörjade investeringarna möjliggjorde order på två 485 000 dwt tankfartyg. Dessa är av ny typ, helt konstruerad av Uddevallavarvet. Fartygstypen har rönt stort intresse genom det relativt ringa djupgåendet, som erhållits genom en extrem bredd, samt arrangering av maskineriet. Varvets orderstock om 3,74 miljoner dwt beräknas giva full sysselsättning in på 1978 och är väl sammansatt med bl. a. seriebyggnad av två tankfartygstyper. Under 1973 sjösatt tonnage om 837 000 dwt och levererat tonnage om 605 000 dwt utgör rekord i varvets historia.

Uddevallavarvet planerar att successivt öka sin personal med ca 100 personer per år under en femårsperiod. Under året har månadslön införts för alla kollektivanställda.

Energisituationen har kunnat bemästras och icke medfört större störningar i produktionen. Svårigheterna med vissa materialleveranser har dock tidvis varit kännbara.

De svenska varven har hittills kunnat klara konkurrensen från andra länders varvsindustri, som arbetar med statliga subventioner. Detta har möjliggjorts genom rationella och moderna anläggningar, en effektiv organisation samt genom en ständig anpassning till sjöfartens utveckling. Varvens forsknings- och utvecklingsverksamhet kommer att få alltmer ökad betydelse. Om anläggningarna successivt kan förnyas i takt

med utvecklingen, torde svensk varvsindustri ha goda möjligheter att även i fortsättningen väl hävda sig i en hårdnande internationell konkurrens. Uddevallavarvets nu beslutade om- och utbyggnad kommer att giva varvet goda förutsättningar och möjligheter att behålla sin position.

Johan Schreil

Frågor inom skogsindustrin

— 1973 blev ett bra år för skogsindustrin — högt kapacitetsutnyttjande, kraftigt ökad leveransvolym och höjda priser. Skogsindustrins export steg från 9 miljarder kr. 1972 till 13 miljarder kr. 1973. Hur klarade sig ASSI jämfört med branschen i övrigt?

— Vid en jämförelse bör man först ta bort resultatbidragen från skog och vattenkraft eftersom ASSI inte äger sådana tillgångar utan köper råvara och el-energi till marknadspriser och redovisar ett rent industriresultat. Sannolikt finner man då att den välbehövliga förbättringen vid industrin blev större för oss än genomsnittligt för andra svenska skogsindustriföretag, främst därigenom att det nya kraftlinerbruket i Lövhöjden, som kördes igång under 1972, gav ett väsentligt produktionsstillskott i den goda konjunkturen 1973. Vi kunde totalt öka produktionen tonnagemässigt med 15 %. Prisuppgången för våra produkter var överlag kraftig, men medelprisökningen för sågade trävaror 1973 blev för vår del moderat jämfört med marknadsprisernas förändring under senare delen av året.

På en omsättning av ca 950 milj. kr. (det under året förvärvade Isacsons Welleballage AB ej inräknat) blev överskottet före bokslutsdispositioner och skatter 110 milj. kr.

— *Hur blir då 1974?*

— 1974 är ett ännu svårbedömt år. Det kan bli ytterligare ett bra år och det kan rentav bli ett mycket bra år. Osäkerheten härrör från den påverkan energisituationen kan få på exportmarknaderna och konjunkturförloppen där. Därtill kommer en speciell ovisshet om hur trävarumarknaden utvecklar sig under andra halvåret.

Vi kan ännu inte överblicka hur mycket olje-, el- och kemikaliekostnaderna ökar. Vädret i vinter har vidare försvårat avverkning och transporter. Råvarutillförseln kan bli avgörande för hur mycket vi kommer att kunna tillverka. Sammanfattningsvis är vi optimistiska inför 1974.

— *Hur ser marknadsbilden ut i ett längre perspektiv?*

— Bedömningarna varierar, men uppskattningar gjorda av internationella organ och enskilda stöder tron att efterfrågeutvecklingen blir starkare än kapacitetstillväxten. Före "energikrisen" var en vedertagen uppfattning att efterfrågan på papper i världen skulle växa med ca 7 % om året mellan 1969 och 1985. De senaste månaderna har man velat bedöma den allmänna ekonomiska tillväxten försiktigare, men skogsindustrin kan också notera en viss återgång till träprodukter från på olja baserade substitut. Papperssäcken tar t ex tillbaka marknad från plastsäckar.

Kapacitetstillskotten från nya enheter ligger för närvarande på 2 %-nivån och upptrimningsmöjligheterna hos tidigare anläggningar är starkt begränsade. Det är den tidigare låga lönsamheten som hämmat investeringarna. Men framförallt är det knappheten på råvara hemma och ute i världen som begränsar produktionsökningarna.

— *Vad kan man göra för att förbättra råvarusituationen?*

— Olika åtgärder. För det första kan man genom skogsvårdsinsatser öka tillväxten och därmed också avverkningen. Man talar om möjligheten att på detta sätt uppnå en tillväxteffekt på 10 %, men åtgärderna blir förhållandevis dyra. För det andra kan man ta ut mera av trädet ur skogen. 30—40 % av virket lämnas nu kvar. ASSI gör här omfattande försök, till viss del i samarbete med domänverket. För det tredje kan man förbättra utbytet av råvaran när den väl kommer till industrin. Försök pågår i Karlsborg och vi genomför i Lövholmen en investering som skall ge 6 % bättre utbyte.

Vidare kan man i ökad omfattning använda returpapper. I Lövholmen kommer i slutet av 1974 en anläggning att tas i drift varigenom produktionen kan ökas med 25 000 ton/år genom insats av returpapper. Det är också angeläget att ta tillvara möjligheterna till import av råvara. Men det är vår uppfattning att man i längden inte kan räkna på råvara från områden där det finns förutsättningar för en lokal förädlingsindustri. Å andra sidan kommer vi att arbeta för att den råvara som produceras inom vårt naturliga fångstområdet, inom t ex Norrbotten, inte förs ut ur området.

Råvarufrågorna är centrala, särskilt i ett läge där man genom en volymökning i befintliga anläggningar vill uppnå skaleffekter som skulle kunna kompensera de automatiska kostnadsstegringarna, bl a på lönesidan.

I sammanhanget kan framhållas att den av ASSI beslutade nya, stora spånskivefabriken i Laxå är baserad på råvara som till huvuddelen idag antingen bränns eller lämnas kvar i skogen. I samband med nedläggningen av vår såg i Laxå kommer Valåsen att byggas ut till Sveriges största sågverk. Detta innebär inte att vi ökar sågningen av normal-

timmer men väl, att vi som expansionsinslag börjar säga kientimmer och därigenom tillgodoser ett önskemål från skogsbruket att vi skall kunna ta emot hela det fallande timmersortimentet utan sortering i skogen. De nu nämnda investeringarna belöper sig till nära 250 milj. kr.

— *Är det därmed färdiginvesterat i mellansverige?*

— Vi bedömer att fram till slutet av 1977 investera över 600 milj. kr., huvuddelen sannolikt i mellansverige, där det återstår att klargöra utvecklingen i Skinnskatteberg och Horndal. Vi har kommit fram till att det inte finns råvaruutrymme i mellansverige för någon ytterligare massaindustri utan söker samarbete med där redan etablerade tillverkningsenheter, varvid vi kan tänkas bidra med finansiering, råvara och kanske produkt- och marknadskunnande. I Norrbotten utreder vi möjligheten att genom tillvaratagande av hyggesavfall och gallringsvirke skapa underlag för utbyggnad av boardtillverkningen. I Karlsborg kommer i framtiden betydande reinvesteringsbehov. Lönsamheten för dessa skulle bli avsevärt bättre om de kunde göras i samband med en utbyggnad.

— *Innebär ASSIs expansionstankar enbart råvarukrävande volymökningar?*

— Ingalunda. Vi söker med utgångspunkt från vårt nuvarande produktprogram driva vidareförädlingen längre och känner oss sålunda uppmuntrade av de goda ekonomiska resultaten vid t. ex. våra dotterföretag Förnada Well med fyra tillverkningsenheter i Sverige och Flexer Sacks i England. Vi har också organiserat Division Trä för en snabb utveckling av vidareförädlingen av sågade trävaror, i en del fall i kombination med board och spånskivor.

— *Uppenbarligen kommer strukturförändringarna att fortsätta inom svensk skogsindustri. Kommer detta att ske under nya övergripande former eller genom de enskilda företagens åtgärder?*

— Myndigheterna har ju meddelat att man under ett års tid inte kommer att bevilja tillstånd för utbyggnad av cellulosa- och pappersindustrin i avvaktan på resultatet av en hela landet omfattande skogsutredning. Man har också tillsatt ett skogsbranschråd.

Det vore naturligt om sågverks- och spånskiveindustrierna behandlades på samma sätt som massaindustrin, eftersom de är jämförbara med denna som råvarukonsumenter.

Hur strukturförändringarna i framtiden kommer att planeras och genomföras är nu för tidigt att säga. Inom skogsbranschen i Sverige vill man genom gemensamma ansträngningar framförallt stärka konkurrenskraften gentemot översjöiska producenter. Den nuvarande tillför-

sikten är väl till viss del konjunkturbetingad men den är också grundad på vetenskapen om ett gott skandinaviskt utgångsläge. Skogsbruk och skogsindustri har goda framtidsutsikter. Och det har ASSI med.

Sigvard Bahrke

Forskning och marknads-satsning ger internationell expansion för Kabi-gruppen

Kabigruppens — liksom läkemedelsindustrin i övrigt — forskning blir alltmer avancerad och kostnadskrävande. Utvecklingen går därför mot en fortsatt uttalad internationalisering och specialisering. Läkemedelskonsumtionen i Sverige ökar med cirka 10 % årligen och den utländska industrin, som har cirka hälften av marknaden, ökar sin andel med någon procent per år. Expansionsmöjligheterna för Kabi-gruppens starkt forskningsinriktade verksamhet blir därför till stor del beroende av förmågan att utveckla unika produkter lämpade för försäljning på världsmarknaden.

Kabigruppens dominerande forskningsinsatser ligger inom det biokemiska området och ett produktsortiment med internationell efterfrågan har byggts upp. Med jäsnings teknik framställs penicillin och andra antibiotika ävensom Kabikinas — ett medel för upplösning av blodproppar. Fraktionering av blodplasma ger sådana produkter som Albumin — blodets dominerande äggvitekomponent, Fibrinogen och AHF — medel mot olika former av blödningar, Gammaglobulin — skydd mot vissa virusinfektioner, Gammaglobulin anti-D — för att förebygga Rh-immunisering. Utvinning av humant tillväxthormon representerar en likartad teknik av preparativ natur. Inom Vitrum's arbetsområde, parenteral nutrition, är fettlösningen Intralipid och aminosyrelösningarna Aminosol och Vamin ledande produkter.

Trots att vår hemmamarknad ökar väsentligt långsammare än vår export, förblir den en fast bas för vår verksamhet. I bristsituationer finner vi det därför angeläget att i första hand tillgodose den svenska sjukvårdens behov. Den höga svenska sjukvårdsstandarden och den högt kvalificerade kliniska forskningen innebär också ett starkt stöd för produkterna även vid försäljning på andra marknader.

ACOs stora kunnande inom den galeniska farmacien har stor betydelse inte minst då det gäller att tillgodose kostnadsmedvetna konsumenters behov av ett brett sortiment av standardläkemedel.

Blodråvaror — ett växande problem

Av den totala försäljningen av produkter framställda av blodplasma gick år 1973 omkring 60 % till den svenska marknaden. Vi är beroende av import av huvuddelen av råvaran.

Ingripanden från Food & Drug Administration i USA och från WHO (World Health Organization) har inneburit väsentligt skärpta regler för de internationellt verksamma blodbankernas hantering. Råvarans kvalitet har höjts, men läget har blivit mycket instabilt och kännetecknas av varuknapphet och starkt stigande priser. Världsmarknadspriset för blodplasma har under 1973 ungefär fördubblats. Kabis bruttomarginal på blodfraktioneringsprodukter har härigenom sjunkit under den nivå som motiveras av tillhörande fasta forsknings- och produktionskostnader.

Det vore önskvärt att de myndigheter som har ansvaret för landets försörjning av nödvändiga läkemedel i fredstid och under beredskapsförhållanden låter sig engageras för att öka råvaruförsörjningen inom landet.

Penicillinsamarbete med Astra

Den produktion av råpenicillin och andra antibiotika som Kabi sedan 1952 bedrivit i Strängnäs, har vid årsskiftet 1973/74 överlåtits till ett med AB Astra till lika delar samägt bolag, AB Fermenta. I samband härmed har beslutats att den tidigare avtalade gemensamma beredskapsfabriken skall förläggas till Strängnäs och drivas i Fermentas regi.

Resultatet för 1973

Koncernens omsättning ökade under året med 16 % till 286 milj. kr. (247). Läkemedelsomsättningen ökade i Sverige med 8 % och på utlandsmarknaderna med 34 %. Av läkemedelssektorns totala försäljning av egna produkter gick 33 % på exportmarknaderna. Den kemisk-tekniska sektorn, Grummebolagen AB, ökade sin försäljning med 11 %.

Den konsoliderade resultaträkningen för koncernen visar ett rörelseresultat före extraordinära poster och bokslutsdispositioner av 19,0 milj. kr. Föregående års rörelseresultat av 19,9 milj. kr. innehöll vissa positiva resultatposter av engångsnatur, varför driftresultatet för de båda åren ligger på ungefärligen samma nivå.

Utlandsförsäljningen gav ett ökat tillskott till resultatet, främst på grund av en väsentligt höjd prisnivå på penicillin som bulkvara. En realisationsvinst på 15,3 milj. kr. uppstod vid försäljningen av Kabis Strängnäsanläggning för antibiotikajäsning.

Läkemedelsomsättningen påverkas relativt litet av konjunkturfluktuationer. För 1973 räknar vi därför med en omsättningsökning i samma takt som tidigare. Kostnadsökningar, sammanhängande både med bristsituationer och inflatoriska prisrörelse för råvaror, i förening med en betydande stelhet i prisbildningen för marknadsförda produkter gör att lönsamhetsutvecklingen för 1974 är svårbedömlig. I budgeten förutses ett i stort sett oförändrat rörelseresultat.

Sigvard Göranson

Tobaksbolaget — framgång i Holland, diversifiering i Sverige

Debatten kring rökningen fortsatte i Sverige även under 1973 med oförminskad styrka. En av Socialstyrelsen tillsatt utredning överlämnade under sommaren rekommendationer till åtgärder för att minska tobakskonsumtionen. På grundval av dessa utarbetar Socialstyrelsen under 1974 ett förslag.

Efter förslag från Tobaksbolaget har överläggningar upptagits av KO med branschföreningen i syfte att nå fram till en överenskommelse om regler avseende såväl reklamens innehåll som reklammedlen.

1974 års riksdag har stadfäst föregående års riksdagsbeslut att ändra tryckfrihetsförordningen till att inte längre omfatta reklam för tobak och alkohol. Därmed undanröjs det legala hindret för införande av ett reklamförbud. Huruvida ett generellt förbud mot tobaksreklam blir en realitet är i dagens läge ovisst. Cigarettkonsumtionen kommer dock på sikt att vara beroende av vilka åtgärder statsmakterna vidtar i syfte att dämpa marknadsutvecklingen.

Tobaksbolaget och övriga företrädare för branschen anser att det ur allmän synpunkt skulle vara olyckligt att genom ett reklamförbud stänga kommunikationen mellan fabrikanter och konsumenter. Ett reklamförbud torde inte påverka konsumtionsnivån. Däremot försvårar det information om nya och förbättrade produkter.

Hamstring försämrade resultatet i Sverige

Ökningen av cigarettförsäljningen under 1972 förbyttes i en kraftig minskning under 1973. Orsaken härtill är höjningen av cigarettskatten den 1 januari 1973, som utlöste en hamstringsvåg omedelbart före årsskiftet med åtföljande nedgång i försäljningen på det nya året.

Moderbolagets totala omsättning minskade med 8,5 % till 397 milj. kr. Efter korrigering för ovannämnda hamstringseffekt visar omsättningen en ökning med 2,5 %.

Den kvantitativa försäljningen i Sverige av egna och importerade tobaksvaror fördelade sig på de olika varuslagen enligt följande:

		Jämfört med 1972
Cigaretter	9 136 milj. st.	- 14 % ¹
Cigarrer, cigariller	237 milj. st.	- 2 %
Piptobak	1 286 ton	+ 1 %
Snus	2 694 ton	+ 2 %
Tuggtobak	13 ton	- 4 %

¹ Efter korrigerig för hamstring visar försäljningen en ökning med 2 %, vilket huvudsakligen beror på att bolaget under 1973 övertog distributionen av ytterligare ett antal utländska cigarettmärken.

Fortsatt framgång på utlandsmarknaderna

Utvecklingen för det holländska dotterbolaget N. V. Elisabeth Bas Sigarenfabriken är mycket positiv. Försäljningen ökade under 1973 med 37 % till 52 milj. kr.

Till USA exporterades från Sverige 1.400 ton piptobak. Försäljningen i USA steg med ca 10 %, men på grund av nedskärning av de amerikanska lagren blev leveranserna från Sverige under 1973 mindre än under föregående år.

Koncernens totala omsättning efter korrigerig för hamstring uppgick till 472 milj. kr., vilket innebär en ökning från 1972 med 5 %. Utlandsverksamheten svarade för 22 % av den totala omsättningen, en ökning med 3 procentenheter jämfört med föregående år.

Diversifiering

Från och med årsskiftet har verksamheten utökats till att omfatta även andra områden än tobaksbranschen. Bolaget övertog då från Statsföretag samtliga aktier i AB Husqvarna Borstfabrik, som samtidigt från Statsföretag förvärvade samtliga aktier i Vilhelmina Plast AB. Vid Huskvarnafabriken tillverkas hygien-, städ- och polerborstar och vid Vilhelminafabriken främst konsumentvaror av plast.

I mars 1974 övertog bolaget från Kabigruppen samtliga aktier i Grummebolagen, som tillverkar kemisk-tekniska produkter för rengöring och kroppsvård.

Bolaget ändrade från 1 januari 1974 sin organisation inför en ökad satsning på diversifiering och utlandsverksamhet. VD kommer tillsammans med några av chefstjänstemännen i ökad utsträckning att ägna sig åt långsiktiga frågor. En nybildad ledningsgrupp med vice VD som chef handlägger löpande frågor som berör tobaksverksamheten.

Prognos för 1974

Omsättningen för koncernen exklusive under 1974 förvärvade företag beräknas uppgå till ca 525 milj. kr. vilket innebär en ökning med 11 %. Koncernvinsten före bokslutdispositioner och skatter kommer att förbättras och beräknas uppgå till ca 140 milj. kr.

Karl Wärnberg

Reorganisation och konsolidering inom SARA-gruppen

Hotell- och restaurangbranschen har under en följd av år uppvisat en vikande lönsamhet, som i huvudsak kan hänföras till svag försäljningsutveckling. Den är i sin tur en följd av konjunkturutvecklingen och den rådande överetableringen, kraftiga kostnadsökningar, lågt kapacitetsutnyttjande och mycket svag produktivitetsutveckling. Under senare delen av 1973 inträdde en markant förbättring av försäljningsutvecklingen, vilken fortsatt de första månaderna 1974.

Vad hände 1973?

Under året har första fasen av en omfattande reorganisation av koncernen genomförts. Antalet regioner ändrades från fem till fyra, inom vilka dotterbolagen bedriver rörelse i kommission för moderbolaget.

Koncernens resurser har förstärkts och samordnats vilket ger ett effektivare utnyttjande. Sålunda har ett omfattande gemensamt marknads- och utvecklingsprogram utarbetats för koncernen. Försäljningsresurserna har väsentligt utökats beträffande direktförsäljning, bokningsverksamhet och gemensamma marknadsaktiviteter baserade på gemensam profil och rikslansering. Resurserna förstärks även på driftssidan samt för ökade utvecklingsinsatser. En samordning av informations- och styrsystem samt rutiner har skett, varvid även den finansiella planeringen och investeringsplaneringen koordinerats samtidigt som den interna kontrollen successivt utbyggs och förstärks. Även på personalsidan har samordning och viss förstärkning skett. Program för utbildning och personalutveckling liksom organisation av en effektivare företagsnämndsverksamhet har utvecklats under året.

1973 har således varit ett år av reorganisation, konsolidering och uppbyggnad. Som ett led i det pågående omstruktureringsarbetet till på lång sikt lönsamma enheter har 15 mindre rörelser avvecklats, varav tre hotell. Det innebär att antalet hotell och separata restauranger vid årsskiftet 1973/74 är 51 respektive 84 eller sammanlagt 135 enheter. Försäljningen uppgick för 1973 till 375 milj. kr., en ökning med 13 milj. kr. eller 3,6 %. Försäljningen vid jämförbara enheter ökade med 5 %.

Koncernens totala kostnader har ökat med endast 3 %. Detta har skett trots lönehöjningar och ökning av de sociala kostnaderna på sammanlagt ca 12,5 % samt prishöjningar på råvaror och andra kostnadsförändringar på i genomsnitt ca 7 %, vilket beror på det rationaliseringsprogram som genomförts under året. Försäljningen per anställd ökade sålunda med 16 %, vilket är mer än en fördubbling jämfört med tidigare år.

Investeringarna har uppgått till 17 milj. kr. och praktiskt taget helt gällt upprustning och förnyelse av befintliga rörelser. Även under 1974 kommer investeringarna att vara av samma karaktär.

Resultatutvecklingen har varit gynnsammare än vad som budgeterats för året och innebär att rörelseunderskottet efter avskrivningar minskat med 40 % till 7,4 milj. kr. och att underskottet 1972 före bokslutsdispositioner och skatter i det närmaste halverats och uppgår till 11,6 milj. kr.

Resultatet belastas i mycket hög grad av den ogynnsamma förräntningen av det kapital, som under senare år investerats i ett fåtal större rörelser. Av underskottet efter finansiella poster utgör deras andel drygt 60 %. De är med hög prioritet föremål för åtgärder för rationalisering och ökade försäljningsansträngningar. Vid jämförelse med andra företag kan också konstateras, att koncernens begränsade finansiering med eget kapital leder till onormalt stort negativt räntesaldo.

Framtidsblick

Under 1974 kommer den andra fasen av omorganisationen att genomföras. Den bygger på en funktionell indelning av verksamheten i stället för nuvarande regionindelning. Sålunda kommer två divisioner — hotell- respektive restaurangdivision — att organiseras. Detta innebär ett optimalt utnyttjande av koncernens resurser och konsekvent tillvaratagande av stordrifts- och kedjeföretagsfördelarna. Rörelsernas anpassning till ändrade och mera rationella driftformer underlättas härmed väsentligt.

1974 kommer vidare att präglas av ett fortsatt intensivt strukturerings- och utvecklingsarbete.

Flertalet av de under 1973 vidtagna åtgärderna väntas få full effekt under 1974 och ge en fortsatt resultatförbättring. Även detta år kommer att innebära kostnader för fortsatt sanering och omorganisation samt driftförluster vid ovannämnda rörelser.

Den nedåtgående resultatrenden under senare delen av 1960-talet samt början av 1970-talet har nu brutits. Den stora merparten av koncernens rörelser har under året redovisat ett förbättrat och positivt

rörelseresultat. Det bör kunna fortsätta, såvida inte konsumtionsutvecklingen och kostnadsinflationen får en särskilt ogynnsam inverkan på verksamheten.

Ingemar Hellström

ABAB — Allmänna Bevaknings AB

Under 1973 startades några viktiga projekt med syfte att rationalisera verksamheten, bl. a. infördes ett nytt resultatrapporteringsystem och ett avsevärt förbättrat resursplaneringssystem. Dessa projekt slutförs under 1974. Lokalvårdsverksamhet i mindre skala startades dessutom under året. I enlighet med företagets utvecklingsplan har förutsättningar skapats för etablering på nya verksamhetsområden.

ABAB:s fakturering ökade under 1973 med 4,6 milj. kr. till 42,4 milj. kr. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter förbättrades med 67 % och uppgick till 856 tkr (511).

BS Konsult AB

BS Konsult har under 1973 haft en god tillströmning av utrednings- och projekteringsuppdrag. Inom projektlednings- och byggledningsområdet har uppdragsbeläggningen givit möjlighet till en viss expansion.

Betydande utvecklingsinsatser har utförts inom områdena arbetsmiljö och metodik för årskostnadsberäkning. Under framförallt senare delen av året ökade insatserna beträffande produkt- och marknadsutveckling.

Beläggningen har hela året varia mycket god. Faktureringen uppgick till 11,0 milj. kr. (10,5) och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev 242 tkr (154). En mindre ökning av omsättningen förutses för 1974.

Ceaverken AB

Ceaverkens försäljning av röntgenfilm såväl i Sverige som på flertalet exportmarknader har ökat. Tillverkningen av ID-kort ökade kraftigt.

Under året har prispresen på röntgenfilm fortsatt, samtidigt som den under hösten tilltagande råvarubristen medförde stora prisstegringar på flertalet av företagets råvaror. Därtill kom valutaoroligheter under en stor del av året. Trots detta har resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blivit i stort sett oförändrat 0,7 milj. kr. (0,9). Bolagets totala fakturering blev 39,7 milj. kr. (33,1). Exportandelen blev i stort sett oförändrad 57 % (58).

Som ett resultat av bolagets utvecklingsarbete under året kan bl. a.

nämnas ett grafiskt papper för fotosättning. Denna produkt beräknas kunna marknadsföras under 1974.

Dotterbolaget Scanfors AB, som förvärvades vid årsskiftet 1972/73, utvecklades gynnsamt. Faktureringen under året uppgick till 15,6 milj. kr. och resultatet före bokslutsdispositioner och skatter till 0,2 milj. kr. (—0,1). Det finska dotterbolaget har däremot haft en förlust på 0,2 milj. kr.

Företagens totala verksamhet medförde en fakturering på 54,8 milj. kr. och ett resultat före bokslutsdispositioner och skatter på 0,7 milj. kr. Utvecklingen under 1974 kommer framförallt att bli beroende av prisutvecklingen på röntgenfilm och råvarorna för denna tillverkning. Produktionskapaciteten medger en fortsatt kraftig ökning av produktionsvolymen.

AB Husqvarna Borstfabrik/Vilhelmina Plast AB

I början av år 1973 erhöles samma ägarsituation i de två företagen Husqvarna Borstfabrik och Vilhelmina Plast. Härigenom kunde ett rationaliseringsarbete starta och organisatoriska förbättringar genomföras. Arbetet med att stärka företagets situation intensifierades när Statsföretag senare under året övertog Coronaverkens andelar och blev ensamägare.

Fr. o. m. 1974 ägs Husqvarna Borstfabrik av Svenska Tobaks AB. Detta är ett första led i Tobaksbolagets diversifiering. Samtidigt inordnades Vilhelmina Plast som ett dotterföretag till Husqvarna Borstfabrik.

Det utvecklingsarbete, som bedrivits har bl. a. inneburit investeringar i maskiner och utrustning i de båda företagen till ett sammanlagt värde av 4,2 milj. kr. En kraftfull satsning på produktutveckling har gjorts för att förnya produktionsprogrammet. En utbyggnad av marknadsorganisationen har även skett.

Som förutsett blev även 1973 ett förlustår för Husqvarna Borstfabrik och Vilhelmina Plast. Omsättningen för Husqvarna Borstfabrik, som svarade för försäljningen av hela Vilhelminaföretagets produktion, blev 31,5 milj. kr. Före bokslutsdispositioner och skatter redovisar de båda bolagen en förlust om 4,5 milj. kr.

För 1974 budgeteras en väsentlig ökning av omsättningen, vilket beräknas ge en förbättring av resultatet.

Kalmar Verkstads AB

Med hänsyn till de svåra sysselsättningsproblem som 1971 års beslut om en nedläggning av Kalmar Verkstad skulle medföra för ett betydande antal anställda, uppdrog Statsföretag i början av 1973 åt bolaget att i samråd med moderbolaget än en gång pröva förutsättningarna för

fortsatt drift. Därvid skulle dels marknaden för befintliga produkter ånyo prövas, dels ytterligare produktalternativ utredas. I avvaktan på utfallet av dessa utredningar skulle det 1971 fattade nedläggningsbeslutet fullföljas endast i viss begränsad omfattning.

Olika produkt- och handlingsalternativ har undersökts. Därvid har konstaterats, att en förutsättning för fortsatt verksamhet är att order på rullande järnvägsmateriel kan påräknas. I slutet av året erhöles order från SJ, som ger god beläggning i verkstäderna under 1974 och 1975, utan att kapaciteten därmed är helt utnyttjad.

Under året övertogs en tillverkning av lastmaskiner för containers. Igångkörningen har vållat en del kostnader. Produktlinjen avses bilda basen för ett produktprogram, som på sikt skall kunna minska beroendet av rullande järnvägsmateriel.

Faktureringen uppgick till 52 milj. kr. (50). Årets resultat före koncernbidrag uppgick till -3 milj. kr. (-20).

Verksamheten under 1974 kommer att bli avsevärt mindre materialintensiv. Detta medför en starkt reducerad fakturering vid relativt oförändrad sysselsättningsnivå.

Nödvändiga tillskott till produktprogrammet innebär dock fortsatta förluster men på en relativt låg nivå.

Karlskronavarvet AB

Verksamheten vid Karlskronavarvet präglades 1973 av ett gott kapacitetsutnyttjande. Inom nybyggnadssektorn fortgick arbetet med byggandet av ett andra minfartyg och torpedbåtar av SPICA-typ, liksom tillverkningen av fartygssektioner och roder åt andra varv. Underhållssektorns huvudsakliga verksamhetsområde var marina fartyg och isbrytare. Som ett särskilt utvecklingsprojekt pågick under året arbetet med en prototyp till en minsvepare i glasfiberarmerad plast.

Företagets totala omsättning blev 105,1 milj. kr. (72,8). Resultatutvecklingen var under året gynnsam. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter uppgick till 17,4 milj. kr. (10,3).

Investeringar avseende varvets nybyggnadssida fortsatte planenligt under året. Investeringarna uppgick till totalt 4,1 milj. kr.

Samtidigt som en fortlöpande rationalisering av sektionstillverkningen sker, har beslut fattats om en utökning av denna från 12 000 till 20 000 ton/år under de närmaste åren. Nästa led i varvets långsiktiga moderniseringsplan innebär en upprustning av underhållssidans anläggningar och utrustning.

En utveckling av de företagsdemokratiska arbetsformerna genomfördes under året.

Liber Grafiska AB

Liber Grafiska bildades i början av 1973 som moderbolag för Statsföretags företagsintressen inom förlagsbranschen samt inom den grafiska industrin.

Den organisatoriska och strukturella uppbyggnaden av Liber Grafiska är ännu ej avslutad. Som ett led i denna uppbyggnad förvärvades under september samtliga aktier i C. E. Fritzes Kungl. Hovbokhandel samt övertogs AB Nordiska Bokhandels butik på Drottninggatan, Stockholm, vilken införlivades med Fritzes Hovbokhandel.

Representanter för de anställda deltar aktivt i det strukturella arbetet.

Den fakturerade försäljningen från Liber Grafiska med dotterbolag uppgick 1973 till 166,5 milj. kr. Före extraordinära poster redovisas ett överskott på 2,1 milj. kr. Före bokslutsdispositioner och skatter redovisas dock en förlust på 2,9 milj. kr. beroende på extra inkuransnedskrivning av varulager med 5 milj. kr. Samtliga kostnader under året för bildande och organisation av Liber-koncernen har belastat årets resultat.

Verksamheten inom Liber Grafiska är organiserad i följande divisioner:

Tryckeridivisionen svarar för tryck och bindning med inriktning på kartor och reklamtryck, blanketter samt på informationstryck för stat, kommun och skola. I divisionen ingår K L Beckmans Tryckerier AB, Svenska Reproduktions AB samt M. F. Åkerdahl Bokbinderi AB.

Kartdivisionen har såväl egen produktion som förlags- och distributionsverksamhet.

Läromedelsdivisionen omfattar förlagsverksamheten inom AB CWK Glecrup Bokförlag och Svenska utbildningsförlaget Liber AB, som under året övertagit C. E. Fritzes Bokförlags utgivning.

Förlagsdivisionen består av AB Allmänna Förlaget, som även övertagit J. Beckmans Bokförlag AB:s utgivning, samt av C. E. Fritzes Kungl. Hovbokhandel.

Ekonomidivisionen svarar förutom för löpande redovisning och medelsförvaltning även för personaladministration och för den samlade distributionen för Liber Grafiska.

Som ett led i strävandena att sänka kostnaderna och öka effektiviteten kommer under 1974 större delen av verksamheten i Liber Grafiska att koncentreras till bolagets fastighet i Vällingby, där tillbyggnad nu pågår.

Linson Instrument AB

Linson är specialiserat på utveckling av laboratorieutrustning för medicinskt och industriellt bruk. Huvudprodukterna är instrument för kemisk analys av blod samt räkning av blodkroppar.

Faktureringen ökade under 1973 i enlighet med budget till 6,9 milj. kr. (6,0). Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter förbättrades märkbart och uppgick till 0,2 milj. kr. (—0,4).

Utvecklingsarbetet inriktades under året främst på förbättringar av produktsortimentet.

Dotterbolaget Polkrets AB i Jämtland har under sitt andra verksamhetsår visat sig väl fylla förväntningarna.

MoDoKemi AB

Statsföretag träffade i maj 1973 en överenskommelse med Mo och Domsjö AB att, retroaktivt från den 1 januari 1973, överta MoDoKemi. Anläggningarna i Domsjö Kemiska Industrier ingick ej i köpet, men kommer under en längre övergångstid att arrenderas av MoDoKemi.

De svenska priserna för såväl råvaror som förädlade produkter ökade kraftigt under året. EG-avtalet medförde en utjämning av priserna mellan Sverige och det ursprungliga EG-området samtidigt som kemikonjunkturen i Västeuropa kännetecknades av en stigande efterfrågan, vilken medförde viss kapacitetsbrist.

Bristen på petrokemiska råvaror medförde vissa svårigheter för MoDoKemi att nå fullt kapacitetsutnyttjande under årets sista månader, samtidigt som ytterligare kraftiga ökning av råvarupriserna inträffade.

En betydande resultatförbättring har kunnat uppnås under 1973 jämfört med föregående år. Faktureringen uppgick till 246,9 milj. kr. (195,1). Rörelseresultatet efter planliga avskrivningar men före finansiella poster och extraordinära kostnader blev 12,5 milj. kr. (—1,3). Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter uppgick till 5,5 milj. kr. (jämförelse med tidigare år ej möjlig).

Produktutvecklingen har bibehållits på tidigare höga nivå. Marknadsintroduktion har skett av nya produkter, bl. a. ett skumsläckningsmedel, fluffmassaadditiv, klister för vinyl- och vävtapeter samt nya polyoler för styv cellplast. Forsknings- och utvecklingskostnaderna inklusive viss teknisk kundservice uppgick till ca 9 milj. kr.

Nuclear Steam SG AB

Nuclear Steam SG AB har bildats under 1973 och är baserat på ett licensavtal med det amerikanska bolaget Westinghouse Electric Corporation. SGAB fick under maj månad order på tre ånggeneratorer för Ringhals 4. Företaget har ingen egen tillverkning utan köper sådan huvudsakligen hos Uddcomb.

Genom SGAB kommer svensk verkstadsindustri att tillföras kun-

nande om värmeväxlare av mycket extremt slag. Dessa har en stor framtida marknad. Första leverans faktureras först 1977. Företagets firma har under 1973 ändrats från Steam Generator SG AB.

Nyckelhus AB

Den fakturerade försäljningen för Nyckelhus var 30,6 milj. kr. vilket innebär en från 1972 fortsatt stegring. Ökningen hänför sig till leveranserna av s. k. styckehus. Grupphusproduktionen kan betecknas som oförändrad.

Årets verksamhet har präglats av den oro som prisstegringarna åstadkommit. Prisstegringarna har haft sin huvudsakliga grund i prisutvecklingen på sågade trävaror.

Resultatet 1973 innebär att företaget trots ovanstående undvek förlust.

Orderstocken vid ingången till 1974 var god. Utsikterna för 1974 är dock svårbedömda.

AB Oljetransit

Oljetransists anläggningar vid Trondheimsfjorden utnyttjas för mottagning, lagring och transitering till Sverige av drivmedel, som tillhör svenska militära myndigheter. Större delen av cisternvolymen uthyrs emellertid numera till norska företag.

Med hänsyn till ett ökat intresse i Norge för depåanläggningar för raffinerade oljeprodukter bör ett ökat utnyttjande av oljehamnen på sikt kunna uppnås.

Faktureringen uppgick till 1,1 milj. kr. (0,9). Resultatet för den kommersiella delen var före bokslutsdispositioner och skatter 0,4 milj. kr. (0,2).

SMT Machine Company AB

1973 års verksamhet blev för SMT mer framgångsrik än någon vågat hoppas. Efter den smärtsamma rekonstruktionen, som i sina huvuddrag genomfördes redan under 1972, förutsågs visserligen för 1973 en ytterligare resultförbättring, dock icke full kostnadstäckning. SMTs försäljningsframgångar ledde till att faktureringen ökade med över 20 %. Detta jämte fortsatta besparingar innebar att man nådde break-even. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter uppgick till 2,5 milj. kr. jämfört med ett underskott 1972 på 23,0 milj. kr.

Orderingången för bolagets huvudprodukt — numeriskt styrda svarvar — visade särskilt under andra halvåret en positiv utveckling. Trots energikrisen har ännu i början av 1974 någon kännbar avmattning i orderingången inte kunnat märkas.

Under 1973 fullföljdes till alla delar den rekonstruktionsplan för bolaget som fastlades av Statsföretag våren 1972. Utvecklingen under året blev emellertid så positiv, att bolaget redan 1973 uppnådde de resultat, som enligt planen förutsågs kunna nås först 1975.

Efter hand som orderstocken steg och utleveranserna ökade blev det nödvändigt att också höja tillverkningstakten i bolagets Västerås-anläggning. Viss försiktig personalökning har också ägt rum under senare delen av året.

Vid den stora internationella maskinutställningen i Hannover under september månad presenterade SMT en ny och väsentligt förbättrad 10" svarv försedd med ett styrsystem av helt ny konstruktion, som framtagits inom bolagets egen utvecklingsavdelning. Denna nya maskin, benämnd Swedturn 10, har rönt ett mycket gott mottagande hos kundkretsen.

Under sommaren 1973 inleddes diskussioner med företrädare för den s. k. Pullmaxgruppen, i första hand syftande till att utröna förutsättningarna för ett samarbete på olika exportmarknader. Efter hand som dessa diskussioner fördes framåt konstaterade bägge parter att mycket betydande vinster skulle stå att göra genom ett närmare samarbete.

Diskussionerna ledde fram till ett anbud från Statsföretag till ägarerna av Pullmaxgruppen om förvärv av Ursvikens Mekaniska Verkstad, Kumla Mekaniska Verkstad, Bröderna Wikströms Mekaniska Verkstad och Pullmax AB. Statsföretags avsikt är att, vid ett eventuellt förvärv, sammanföra dessa företag i en ny företagskonstellation med SMT och dess dotterbolag, AB Thörns Mekaniska Verkstad och Abene AB. En på så sätt sammanslagen grupp skulle få en sammanlagd omsättning av inemot 140 milj. kr. enligt nu föreliggande budgetvärden och en personalstyrka av 850 à 900 man.

AB Sonab

År 1973 präglades av en god konjunktur för Sonabs produkter på de flesta marknader. Energikrisen fick viss återhållande effekt på några utlandsmarknader, men på bolagets största marknad — den svenska — märktes ingen åtstramning.

Försäljningen av hifiprodukter ökade liksom tidigare i snabb takt. Bolaget lanserade under hösten två nya högtalarmodeller, vilka fick ett mycket positivt mottagande av kunderna. Lövångerfabriken hade svårighet att leverera i takt med efterfrågan, trots att produktionen ökade kraftigt.

En mycket kraftig faktureringsökning noterades för kommunikationsradio och mobiltelefoner. Sonab uppnådde marknadsdominans på mobiltelefoner både i Sverige och Norge. Orderingången översteg be-

tydligt faktureringen. Sonab fick dessutom en uppmärksammas order till norska polisen.

Sonabs personsökarsystem "Headhunter" tog betydande marknadsandelar i Sverige, England och Schweiz.

Högkonjunkturen inom elektronikindustrin medförde kraftigt ökad fakturering för agenturavdelningens elektronikkomponenter.

Under hösten startades ett försäljningsbolag i Österrike och beslut fattades om att 1974 starta försäljning även i USA.

Sonabgruppens fakturering ökade under året till 40,5 milj. kr. jämfört med 26,7 milj. kr. 1972. dvs. 52 %. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev — 2,5 milj. kr. (— 2,4).

AB Statsgruvor

Faktureringen för Statsgruvor ökade under 1973 till 12,9 milj. kr. (6,7), trots att nästan hela årsproduktionen i Yxsjöberg (scheelitslig och flusspatslig) lades på lager. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter var — 2,3 milj. kr. (— 9,1).

Försäljningen 1973 avsåg därför, liksom var fallet 1972, endast bly-, zink- och järnsligerna i Stollberg, vars produktionsvolym var i stort sett oförändrad under 1973. Bly- och zinkpriserna har stigit avsevärt under 1973, vilket tillsammans med leveransförskjutningar från 1972 till 1973 förklarar ökningen i faktureringen. En liknande kraftig förskjutning påverkar faktureringsvärdet för 1974.

Rörelsen i Stollberg har givit överskott. I Yxsjöberg har resultatet förbättrats jämfört med startåret 1972 men lönsamhet har ännu ej uppnåtts. Företagets rörelseresultat efter avskrivningar uppgick till — 1,1 milj. kr. (— 6,8).

Stigtex AB

Faktureringen för Stigtex under 1973 förbättrades med 5,3 milj. kr. till 20,6 milj. kr. Detta beror på en ökad produktion vid space-dyeingavdelningen, under andra halvåret ökad med 100 %. Orderstocken var vid årets slut tillfredsställande såväl för spinneriet som space-dyeingavdelningen.

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter var 846 tkr (106). Investeringarna har under året uppgått till 1,1 milj. kr.

De kraftiga prisstegringarna på råmaterial under senare delen av året har kunnat kompenseras av ökade försäljningspriser. Den brist som f. n. råder på syntetfibrer synes kvarstå under första halvåret 1974, vilket i viss mån kan störa den omsättningsökning som beräknats. Löper råvarutillförseln normalt, kan ytterligare rörelseförbättring förutses.

SID — Swedish Industrial Development Corporation

SID, som är helägt ac Statsföretag, är även USA-bas för Svenska Utvecklings AB (SU) och förenade fabriksverken.

Huvuddelen av uppdragen avsåg teknisk- eller marknadsinformation från USA, men utvecklingen pekar mot ett ökat intresse att satsa på aktiv försäljning i Nordamerika.

SID medverkade under året vid bildandet av ytterligare ett nytt dotterbolag, ägt av SU, vilket lokaliseras till SIDs New York-kontor.

"Planned Invention" — en ny amerikansk metod för planerad produktutveckling — introducerades i Sverige.

AB Svensk Torvförädling

Faktureringen för Svensk Torvförädling uppgick till 7,6 milj. kr. (7,2). Ökningen blev mindre än föregående år på grund av minskad löntillverkning vid andra mossar samt otillfredsställande tillgång på frästorv under våren, försakad av dåligt torkväder 1972.

Tack vare lönsamhetsförbättrande åtgärder ökade dock lönsamheten ytterligare och uppgick till 23 %, räknat på totalt arbetande kapital och till 14,5 % på justerat eget kapital.

Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter blev 1 868 tkr (1 393). Investeringarna uppgick till 315 tkr.

Utvecklingsarbetet i försöksväxthuset har intensifierats, liksom samarbetet med kunder och utomstående experter.

I samarbete med överstyrelsen för ekonomiskt försvar och värmeverksföreningen pågår ett omfattande arbete för att utreda förutsättningarna för torveldade värmecentraler. Kommer dessa till stånd, medför det en radikal utökning av bolagets verksamhet.

Svenska Lagerhus AB

Lagerhusbolaget äger och förvaltar lagerhus, lagrar spannmål, frö och fodermedel etc. Bolaget åtar sig särskilda uppgifter som t. ex. beredskapslagring av brödsäd och kraftfoder.

Under året har två nya lagerhus tagits i bruk. Bolaget har också på grund av efterfrågan fått lagra i hyrda lokaler. Faktureringen 1973 var 2,9 milj. kr. (2,9). Resultatet före bokslutsdispositioner och skatter var 29 tkr (50).

Resultatet för 1974 beräknas bli oförändrat jämfört med 1973.

Svenska Skifferolje AB

Under 1973 har avvecklingen av bolagets och dess dotterbolags verksamhet fortsatt.

Kostnaderna för avvecklingsarbetet uppgick till 1,1 milj. kr. Dessa kostnader har finansierats med intäkter från aktieförsäljning och från aktieinnehav i främmande bolag. Bolaget visar en nettovinst på 0,8 milj. kr.

SVETAB — Svenska Industrietablerings AB

I enlighet med Svetabs målsättning, att under krav på lönsamhet skapa nya arbetstillfällen inom stödområden, har antalet anställda inom Svetab-gruppen ökat från ca 900 till ca 1 250 under året. Faktureringen uppgick till 137,6 milj. kr. (68,6). För att Svetab skall kunna förverkliga sina sysselsättningsmål har riksdagen under 1973 godkänt, att kravet på utdelning från Statsföretag under åren 1973—1975 minskas med ca 20 milj. kr. per år.

Före bokslutsdispositioner och skatter redovisade Svetab ett resultat på —24,4 milj. kr. (—13,7), som i sin helhet täcktes genom tillskott från Statsföretag. Resultatförsämringen är främst hänförlig till byggmaterialgruppen och beror på en fortsatt svag byggkonjunktur, vissa konsekvenser av prisregleringen samt planmässiga igångkörningskostnader för Nylands Mattfabrik AB. Omfattande åtgärder har vidtagits för att vända resultatutvecklingen. Således har inom byggmaterialgruppen bl. a. den centrala organisationen avvecklats och varje enhetschef gjorts rörelseansvarig inför moderbolagets verkställande direktör.

Under året har uppgörelse träffats med Dunlop Ltd, England, om etablering av en fabrik för tillverkning av bilhjul i Luleå. För detta ändamål har ett särskilt bolag, Movomec AB, bildats tillsammans med Dunlop, som till en början tecknat 9,9 % av aktiekapitalet. Inför en förestående expansion av Svenska Bromsbandsfabriken AB har uppgörelse träffats med Cape Asbestos, England, om delägarskap (49 %). Mot årets slut övertog Svetab ytterligare aktier i Joos Hema AB samt i Kryotherm AB. Därmed innehar Svetab 100 % av aktiekapitalet i Joos Hema och 92,5 % i Kryotherm.

Uddcomb Sweden AB

Kärnkraftens utbyggnad fortsatte 1973 runt om i världen. En återhållande faktor har dock säkerhets- och miljödebatten varit. Trots detta har kärnkraften stärkt sin ställning i industrisamhället inte minst genom bristen på alternativa energikällor.

Uddcomb är fortfarande under uppbyggnad. 1973 levererade företaget i rätt tid sin andra reaktortank, denna gång till Barsebäck.

Omsättningen var låg, 36,2 milj. kr. (30,8), och blir det även 1974 som en följd av de långa genomloppstiderna, 3—4 år, för nukleära kärn. Orderstocken har utvecklats kraftigt och var vid årets slut 181,4 milj. kr. (111,7). De första exportorderna på reaktorkärn har tecknats under 1973, dels till Finland genom AB Asea-Atom och dels till Västtyskland genom Kraftwerk Union AG.

Resultatet för Uddcomb blev —18,3 milj. kr. (—25,0), men trenden har brutits och företaget går mot en successiv resultatförbättring de närmaste åren.

Som en följd av en ökad volym har en utvidgning av verkstadshallarna med ca 5 000 m² beslutats och påbörjats. Likaså har tung utrustning beställts.

Mot slutet av 1973 kom världens energiförsörjning i ett dramatiskt läge. En temporär minskning av oljetillgången visade hur känsligt det industriella kultursamhället är för störningar på energisidan. Det finns skäl att anta, att kärnkraftutbyggnaden de närmaste årtiondena kommer att prioriteras i de flesta industrinationer. Den långa tid kärnkraften nu haft att tekniskt utvecklas till en riskfri, miljövänlig och driftsäker energikälla bör betyda goda utsikter för Uddcomb som leverantör av nukleära komponenter.

Statsföretag AB — förvaltningsberättelse

Förbättrade resultat hos flertalet dotterbolag och ökade finansiella resurser hos Statsföretag skapade förutsättningar för en mer expansiv inriktning inom hela koncernen.

Under våren förvärvades MoDoKemi AB. Detta företagsförvärv tog 35 milj. kr. i anspråk av tillgängliga resurser.

I början av året förvärvade Statsföretag från Coronaverken AB 50 % av aktierna i AB Husqvarna Borstfabrik. Därmed skapades förutsättningar för ett närmare samgående mellan detta företag och det tidigare med Coronaverken hälftenägda Vilhelmina Plast AB.

I samband med omdispositioner genomförda senare under året inom Coronaverken upptogs förhandlingar om det fortsatta samarbetet i plastföretagen och Staros AB, likaledes hälftenägt med Coronaverken. Resultatet blev att parterna enades om att skiljas åt. Coronaverken förvärvade därvid från Statsföretag dess andel av Staros, medan Statsföretag övertog Coronaverkens andelar av Husqvarna Borstfabrik/Vilhelmina Plast vilka två företag efter årsskiftet 1973/1974 överlätits till Tobaksbolaget.

SMT genomförde tidigare beslutad rekonstruktion och redovisade redan 1973 ett överskott, vilket var två år tidigare än man vågat förutse. I syfte att ytterligare konsolidera bolagets ställning inleddes förhand-

lingar om ett förvärv av den s. k. Pullmaxgruppen. Dessa förhandlingar pågår och väntas leda till positivt resultat under våren 1974.

Investeringsverksamheten förblev också 1973 hög inom Statsföretagsgruppen. Statsföretag bidrog till finansieringen av NJAs investeringar dels genom att uppta ett obligationslån i Schweiz på 40 miljoner Sfr, dels genom att teckna borgen för lån som NJA upptog i eget namn. Sådana borgensåtaganden uppgick under 1973 till 232 milj. kr. I februari 1974 fattade Statsföretags styrelse beslut om att tillstyrka NJAs planer på ett stort ämnesstålverk. Beslutet förutsätter statens medverkan i finansieringen.

Betydande kapitalbelopp ställdes under året till Svetabs förfogande delvis för finansiering av olika investeringsprojekt. Genom särskilt riksdagsbeslut hösten 1973 har Svetabs behov av kapitaltillskott för en fortsatt etableringsverksamhet tryggats för den närmaste treårsperioden. Detta har skett genom att staten disponerar 20 milj. kr. av den årliga utdelningen från Statsföretag.

Också andra, företrädesvis mindre, bolag inom koncernen erhöll Statsföretags finansiella stöd i olika investeringsprojekt.

Under året presenterade Uddevallavarvet AB omfattande planer på en utbyggnad. Statsföretag sanktionerade dessa planer och kommer att få delta i finansieringen, bl. a. genom en nyteckning av aktiekapital.

Kapitalökningar hos dotterbolag genomfördes under året hos Liber Grafiska AB (1,5 milj. kr.) och AB Sonab (6,0 milj. kr.).

Meningskiljaktigheter med övriga delägare i Uddcomb Sweden AB rörande villkoren för Statsföretags ensidigt lämnade tillskott 1972, ledde till att tvisten hänsköts till skiljenämnd. I avvaktan på nämndens utslag lämnades den 31 december 1973 inget nytt bidrag.

I löner och arvoden utbetalades under året till styrelse och verkställande direktör 458,4 tkr och till övriga — i medeltal 37 anställda — 3 272,6 tkr.

Bolaget har inte någon lånefodran eller ansvarsförbindelse som enligt aktiebolagslagen skall redovisas i förvaltningsberättelsen.

Till Norrlandsfonden lämnades bidrag med 15 milj. kr.

Efter ordinarie bolagstämma i maj månad 1973

kvarstod som disponibla medel	18 902 tkr
tillkommer årets resultat	22 927 tkr
till bolagsstämmans förfogande	41 829 tkr

Styrelsen och verkställande direktören föreslår att som utdelning disponeras 3 % av aktiekapitalet eller 42 000 tkr, inräknat ovan omnämnda 20 000 tkr till Svetab. Kontant till aktieägaren, staten, skall därför erläggas 22 000 tkr. att återstoden eller 19 829 tkr balanseras i ny räkning.

Stockholm i mars 1974

Bertil Olsson

Styrelsens ordförande

Arne Geijer

Erik Grafström

Harry Hjalmarson

Ivar Högström

Sigurd Ljungcrantz

Åke Ståhlbrandt

Karl-Erik Nilsson

Nore Sundberg

Per Sköld

verkställande direktör

Revisionsberättelse

I egenskap av revisorer i Statsföretag Aktiebolag får vi avge följande revisionsberättelse för år 1973.

Vi har granskat årsredovisningen, tagit del av räkenskaper, protokoll och andra handlingar, som lämnar upplysning om bolagets ekonomi och förvaltning samt vidtagit de övriga granskningsåtgärder vi ansett erforderliga.

Den löpande granskningen och granskningen av bokslutet har handhåfts av Bohlins Revisionsbyrå AB, som däröver avlämnat berättelse till revisorerna.

Aktiebolagslagens föreskrifter om redovisning av aktieinnehav och koncernförhållanden har iakttagits liksom även föreskrifterna om förteckning över lån och ansvarsförbindelser avseende sådana personer, för vilka inskränkning i rätten till lån föreligger.

Under revisionen har icke framkommit anledning till anmärkning beträffande redovisningshandlingarna, bokföringen, inventeringen av tillgångarna eller förvaltningen i övrigt.

Styrelsen och verkställande direktören föreslår, att vinsten enligt balansräkningen, 41 829 tkr, disponeras sålunda,

att till aktieägaren, staten, utdelas	22 000 tkr
samt att i ny räkning balanseras	19 829 tkr
Summa	<u>41 829 tkr</u>

Detta förslag beaktar aktiebolagslagens föreskrifter angående fond-avsättning och strider icke mot god affärssed.

Vi tillstyrker,

att den i årsredovisningen intagna, av oss påtecknade balansräkningen fastställs,

att styrelsens ledamöter och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för den tid årsredovisningen omfattar samt

att vinsten disponeras i enlighet med ovannämnda förslag.

Stockholm den 4 april 1974

Sören Mannheimer

Andreas Adahl

Bernt Nilsson

Birger Sonesson

aukt. revisor

Knut Ranby

aukt. revisor

Statsföretagsgruppen — balansräkning

Milj. kr.

Tillgångar	31 december 1973		31 december 1972	
<i>Omsättningstillgångar</i>				
Kassa och bankmedel (not 1)	550,8		647,8	
Kortfristiga fordringar	1 648,1		1 711,8	
Varulager (not 2)	1 700,6	3 899,5	1 457,3	3 816,9
<i>Investeringskonto hos Sveriges Riksbank</i>		25,7		15,6
<i>Anläggningstillgångar</i>				
Aktier och andelar	54,8		43,0	
Långfristiga fordringar (not 3)	851,9		820,1	
Fastigheter, maskiner och inventarier (not 4)	4 406,3		3 961,8	
Goodwill (not 5)	16,8	5 329,8	11,8	4 836,7
<i>Summa tillgångar</i>		9 255,0		8 669,2
Skulder och eget kapital				
<i>Kortfristiga skulder</i>				
Bankskulder	259,4		179,5	
Leverantörsskulder	596,0		475,9	
Övriga kortfristiga skulder	1 551,1	2 406,5	1 685,4	2 340,8
<i>Långfristiga skulder</i>				
Obligationslån (not 6)	597,8		361,7	
Övriga långfristiga lån	2 018,2		2 062,9	
Avsatt till pensioner	264,5	2 880,5	252,4	2 677,0
<i>Särskilda avsättningar</i>				
Allmän varulagerreserv (not 7)	483,8		400,3	
Lagerinvesteringsskonton	28,2		30,1	
Investeringsfonder (not 8)	74,0		66,0	
Nyanskaffningsfonder	3,7		3,8	
Akkumulerade avskrivningar utöver planenliga (not 9)	672,7	1 262,4	602,8	1 103,0
<i>Värdereglering för investeringar i dotterbolag</i>		178,8		169,3
<i>Minoritetsintressen i eget kapital (not 10)</i>		90,6		84,7
<i>Eget kapital</i>				
Aktiekapital	1 400,0		1 400,0	
Bundna reserver	580,5		575,1	
Koncernreserv	3,7		1,5	
Disponibla medel (not 11)	314,6		227,3	
Årets resultat	137,4		90,5	
<i>Summa eget kapital</i>		2 436,2		2 294,4
<i>Summa skulder och eget kapital</i>		9 255,0		8 669,2
Villkorlig skuld till svenska staten		179,7		179,7
Ställda panter		2 803,5		2 606,7
Övriga ansvarsförbindelser		322,7		207,3

Statsföretagsgruppen — resultaträkning

Milj. kr.	1973		1972	
Försäljningsintäkter (not 12)		5 605,6		4 441,4
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader		5 707,2		3 808,4
<i>Återstår</i>		898,4		633,0
Avskrivningar enligt plan (not 13)		416,8		343,1
<i>Rörelseresultat efter avskrivningar</i>		481,6		289,9
<i>Finansiella intäkter</i>				
Räntor	115,4		103,0	
Övriga (not 14)	15,9	131,3	5,8	108,8
<i>Finansiella kostnader</i>				
Räntor	176,8		142,0	
Övriga (not 14)	23,0	199,8	3,4	145,4
<i>Återstår</i>		413,1		253,3
Extraordinära intäkter och kostnader (not 15)		- 7,0		+ 9,6
<i>Resultat före bokslutsdispositioner och skatter</i>		406,1		262,9
Avsättning till allmän varulagerreserv	- 73,1		+ 2,7	
Extra avskrivningar utöver planenliga (not 16)	- 58,9		- 21,7	
Avsättning till investeringsfonder	- 6,3		- 32,0	
Övriga avsättningar, netto (not 17)	- 5,5	- 143,8	+ 10,5	- 40,5
<i>Resultat före skatter</i>		262,3		222,4
Skatter		123,4		131,3
		138,9		91,1
Minoritetsandelar i årets resultat		- 1,5		- 0,6
<i>Årets resultat</i>		137,4		90,5

Statsföretagsgruppen — bokslutskommentarer

Koncernens resultat- och balansräkningar med kommentarer, sidorna 36—37, samt den inledande översikten över koncernens verksamhet, sidorna 4—7, utgör en del av Statsföretags årsredovisning. Koncernbokslutet bygger på redovisningshandlingar den 31 december 1973 från samtliga dotterbolag, varmed menas de bolag där Statsföretag äger 50 % av aktierna eller mer.

Koncernbokslutet har upprättats enligt den s. k. förvärvsvärdemetoden (past-equity). För flera av koncernbolagen och i första hand för dem där Statsföretags aktievärden nedskrivits, framkommer en differens (undervärde). I överensstämmelse med allmänt vedertagna försiktighetsprinciper i balansvärderingen, har detta undervärde tillförts ett särskilt värde regleringskonto.

Balansräkningen

1. Kassa och bankmedel

Kassa och bankmedel minskade med 97 milj. kr. Hos Svenska Tobaks AB sjönk likviditeten med 240 milj. kr. främst beroende på att 162 milj. kr. i tobaksskatt kvarstod obetald över årsskiftet 1972/1973. Minskning av likvida medel skedde även hos LKAB med 57 milj. kr. Ökningar skedde hos Statsföretag med 97 milj. kr., hos ASSI med 63 milj. kr. samt hos NJA med 33 milj. kr.

2. Varulager (milj. kr.)

Varulagret redovisas till det lägsta av anskaffnings- respektive återanskaffningsvärdet, som efter avdrag för inkurans ej heller översteg varornas försäljningsvärde efter avdrag för försäljningskostnader.

	1973	1972
Bruttolager	1 790,3	1 525,5
Inkuransreserv	<u>89,7</u>	<u>68,2</u>
Balansräkningens värde	1 700,6	1 457,3

Av varulagerökningen hänförde sig 55 milj. kr. till bolag som förvärvats under året. Större lagerökningar redovisades hos NJA med 92 milj. kr. och hos Uddevallavarvet med 55 milj. kr.

3. Långfristiga fordringar

Uddevallavarvet har i årets bokslut fördelat växelfordringar för levererade fartyg på långfristiga (över ett år) och kortfristiga. Tidigare år

redovisades samtliga sådana fordringar såsom kortfristiga. För jämförelsens skull har 1972 års värden korrigerats. De långfristiga växelfordringarna var 639,7 milj. kr. (627,1).

4. Anläggningar (milj. kr.)

	Fastigheter	Maskiner och inventarier	Övrigt	Totalt
Anskaffningsvärde	2 955,1	3 822,4	809,5	7 587,0
Akkumulerade avskrivningar enligt plan	<u>1 321,2</u>	<u>1 749,4</u>	<u>110,1</u>	<u>3 180,7</u>
Värde enligt balansräkningens tillgångssida	1 633,9	2 073,0	699,4	4 406,3
Akkumulerade avskrivningar utöver plan	<u>136,2</u>	<u>536,1</u>	<u>0,4</u>	<u>672,7</u>
Bokfört nettovärde	1 497,7	1 536,9	699,0	3 733,6

Akkumulerade avskrivningar utöver plan redovisas på balansräkningens passivsida. Överavskrivningarna uppgick till 672,7 milj. kr. (602,8). I bokfört nettovärde, övrigt, ingår pågående nyanläggningar med 464,0 milj. kr.

Brandförsäkringsvärdena var vid årsskiftet för byggnader ca 2 600 milj. kr. och för maskiner och inventarier ca 4 000 milj. kr. Taxeringsvärdena för byggnader och tomter var ca 2 900 milj. kr. På de övervärden i dotterbolagsaktier, som i koncernens balansräkning tillförts fastigheter och maskiner, verkställdes i koncernbokslutet avskrivning med 10 % i enlighet med tidigare tillämpad praxis.

5. Goodwill

Balansräkningens värde för goodwill består av förvärvade goodwillvärden i dotterbolag till ASSI.

6. Obligationslån

Ökningen av obligationslånen med 236 milj. kr. avsåg främst nya, svenska lån till Statsföretag och NJA på vardera 75 milj. kr. samt ett Sfr-lån hos Statsföretag på 56,4 milj. kr. (Sfr 40 miljoner).

7. Allmän varulagerreserv (milj. kr.)

Enligt balansräkningen den 1 januari 1973	400,3
Övertaget i samband med förvärv av dotterbolag	10,4
Årets avsättningar	<u>73,1</u>
Enligt balansräkningen den 31 december 1973	483,8

Minoritetens del av varulagerreserven var ca 6,5 milj. kr.

Det outnyttjade utrymmet för ytterligare skattefri nedskrivning av varulager var ca 530 milj. kr.

8. Investeringsfonder (milj. kr.)

Enligt balansräkningen den 1 januari 1973	66,0
Övertagna i samband med förvärv av dotterbolag	3,3
Under året ianspråktagna	-1,6
Årets avsättningar	<u>6,3</u>
Enligt balansräkningen den 31 december 1973	74,0

9. Ackumulerade avskrivningar utöver planenliga

Avskrivningar utöver planenliga har i år särredovisats på balansräkningens passivsida. De största extraavskrivningarna redovisades av LKAB med 437,1 milj. kr. samt ASSI med 133,8 milj. kr. Avskrivningarna fördelar sig med 536,1 milj. kr. på maskiner och inventarier samt med 136,6 milj. kr. på fastigheter och övriga anläggningar.

10. Minoritetsintressen i eget kapital (milj. kr.)

	1973	1972
LKAB	60,8	60,0
SARA	18,4	11,9
Uddcomb Sweden AB	6,7	6,7
Övriga dotterbolag	1,8	4,1
Minoritetsintressen ingående i dotterdotterbolag	<u>2,9</u>	<u>2,0</u>
Enligt balansräkningen den 31 december 1973	90,6	84,7

Minoritetsintresset i SARA har liksom tidigare år delvis tagits i anspråk för att täcka ej bokförda pensionsåtaganden. Motivet för dessa ombokningar ges av bolagsordningen för SARA.

11. Disponibla medel (milj. kr.)

Enligt balansräkningen den 1 januari 1973		317,8
<i>Avgår:</i>		
Avsättning till bundna medel	-5,3	
Utdelning till utomstående bolag	<u>-2,6</u>	-7,9
<i>Tillkommer:</i>		
Vid försäljning av Staros AB frigjorda medel	2,4	
Övrigt	<u>2,3</u>	<u>4,7</u>
Enligt balansräkningen den 31 december 1973		314,6

Resultaträkningen*12. Interna leveranser (milj. kr.)*

Försäljningsvärdet har framkommit efter eliminering av interna leveranser uppgående till:

	1973	1972
LKAB till NJA	30,0	15,3
NJA till Uddevallavarvet	16,1	14,5
SRA till Allmänna Förlaget	— ¹	14,6
Vilhelmina Plast till Husqvarna Borstfabrik	13,7	—
ASSI till SVETAB	6,0	4,5
Övriga internleveranser	9,1	5,3
Summa	74,9	54,2

¹ Båda bolagen är 1973 dotterbolag till Liber Grafiska och eliminering för internleveranser har gjorts hos Liber Grafiska.

13. Avskrivningar

Avskrivningarna enligt plan är beräknade med ledning av anläggningarnas ekonomiska livslängder. De uppgick till, för maskiner och inventarier 286 milj. kr., för fastigheter 121 milj. kr. och för övriga anläggningar 10 milj. kr. Byggnader avskrivs sålunda i allmänhet med 3—4 % medan huvudparten av maskinerna avskrivs med 7—12 %, i bägge fallen räknat på ursprungligt anskaffningsvärde och utan hänsyn till eventuell direktnedskrivning mot investeringsfond. Det kalkylmässiga avskrivningsbehovet beräknat på återanskaffningsvärden uppgår till ca 500 milj. kr.

14. Finansiella intäkter och kostnader

Vid sidan av räntor redovisades bland intäkterna kursvinster med 8,0 milj. kr. samt vinst vid försäljning av värdepapper med 3,4 milj. kr. och bland kostnaderna kursförluster på främmande valutor med 20,1 milj. kr.

15. Extraordinära intäkter och kostnader (milj. kr.)

Intäkter

Realisationsvinster vid försäljning av anläggningar	22,3
---	------

Kostnader

Nedskrivning av värdepapper	8,4	
Bidrag till Norrlandsfonden	15,0	
Övrigt, netto	5,9	29,3
Netto		-7,0

1972 erhöles statsbidrag med tillsammans drygt 85 milj. kr., bland annat för aktieteckning i NJA (75 milj. kr.).

16. Extra avskrivningar utöver planenliga

Avskrivningarna fördelar sig med 55,3 milj. kr. på maskiner och inventarier samt med 3,6 milj. kr. på fastigheter.

17. Övriga avsättningar, netto (milj. kr.)

Avsättningar till reserv för aktier	6,5	
Pensionsavsättning, SARA	3,0	
Övrigt netto	<u>3,4</u>	12,9
<i>Avgår:</i>		
Gottgörelse från pensionskassor, Svenska Tobaks AB		<u>-7,4</u>
Netto		5,5

I bokslutet 1972 redovisades under denna rubrik 17,7 milj. kr. utgörande en pensionsavsättning hos LKAB. Motsvarande kostnadspost har i årets bokslut ansetts som en normal rörelsekostnad. För jämförelsens skull har därför motsvarande ändring verkställts i 1972 års värden.

Statsföretagsgruppen — finansieringsanalys

Milj. kr.

Tillförda medel	1973	1972
<i>Internt tillförda medel</i>		
Nettovinst	137	91
Avskrivningar	476	365
Avsättningar och dispositioner m m	95	34
Avgår statsbidrag som påverkat resultatet	—	—86
<i>Summa</i>	708	404
<i>Externt tillförda medel</i>		
Långfristig upplåning	209	605
Statsbidrag	—	86
<i>Summa</i>	209	691
<i>Summa tillförda medel</i>	917	1 095
Använda medel		
<i>Investeringar</i>		
Aktier, andelar, fordringar m m	49	5
Fastigheter, maskiner och inventarier	851	960
<i>Summa använda medel</i>	900	965
Förändring av rörelsekapital	17	130
<i>Summa</i>	917	1 095
Specifikation av förändring i rörelsekapital		
Ökning av varulager	243	178
Förändring av kortfristiga fordringar	—63	317
Ökning av kortfristiga skulder	—66	—603
Förändring av kassa och bankmedel	—97	238
<i>Summa</i>	17	130

Antal anställda

Medeltal anställda 1973

	Tjänste- män	Kollektiv- anställda	Totalt 1973	Totalt 1972
ABAB	775	10	785	717
BS Konsult AB	100	—	100	91
Ceaverken AB	187	144	331	234
AB Husqvarna Borstfabrik/ Vilhelmina Plast AB	85	232	317	84
AB Kabi	1 258	506	1 764	1 789
Kalmar Verkstads AB	71	267	338	423
Karlskronavarvet AB	412	1 183	1 595	1 653
Liber Grafiska AB	521	339	860	840
Linson Instrument AB	25	4	29	29
LKAB	1 596	5 949	7 545	7 324
MoDoKemi AB ¹	394	265	659	—
Norrbottnens Järnverk AB	856	3 355	4 211	3 547
Nyckelhus AB	74	—	74	74
AB Oljetransit	4	2	6	6
SARA	1 364	4 105	5 469	6 051
SMT Machine Company AB	178	289	467	597
AB Sonab	247	142	389	272
Staros AB ²	—	—	—	250
AB Statens Skogsindustrier	1 012	3 470	4 482	4 308
Statsföretag AB	38	—	38	36
AB Statsgruvor	35	179	214	182
Stigtex AB	14	159	173	152
AB Svensk Torvförädling	14	57	71	69
Svenska Lagerhus AB	10	16	26	27
Svenska Skifferolja AB	1	—	1	1
Svenska Tobaks AB	500	1 644	2 144	2 088
SID - Swedish Industrial Develop- ment Corporation	8	—	8	8
SVETAB	315	849	1 164	612
Uddcomb Sweden AB ³	169	308	477	424
Uddevallavarvet AB	746	2 516	3 262	3 134
	11 009	25 990	36 999	35 022

¹ Förvärvat 1973² Försålt 1973³ Inklusive Nuclear Steam SG AB

Statsföretag AB — balansräkning

Milj. kr.

Tillgångar	31 december 1973	31 december 1972		
<i>Omsättningstillgångar</i>				
Kassa och bankmedel	242,8	145,3		
Placeringslån, dotterbolag	46,3	54,3		
Placeringslån, övriga	20,0	15,2		
Fordringar, dotterbolag	115,8	138,8		
Andra fordringar	0,6	425,5	77,0	430,6
<i>Anläggningstillgångar</i>				
Fordringar, dotterbolag	215,3	142,1		
Fordringar, övriga	13,5	0,7		
Inventarier	0,3	0,3		
Aktier i dotterbolag (not 5 och 8)	1 879,9	1 731,8		
Aktier i andra bolag (not 9)	1,5	2 110,5	1,5	1 876,4
<i>Summa tillgångar</i>		2 536,0		2 307,0
Skulder och eget kapital				
<i>Kortfristiga skulder</i>				
Skulder till dotterbolag	180,5	82,9		
Skatteskuld	16,3	32,0		
Övriga kortfristiga skulder	29,8	226,6	29,2	144,1
<i>Långfristiga skulder</i>				
Reverslån, dotterbolag	270,1	197,1		
Reverslån, övriga	89,6	92,1		
Obligationslån (not 6)	174,4	46,3		
Övriga långfristiga skulder	—	534,1	75,0	410,5
<i>Eget kapital</i>				
Aktiekapital	1 400,0	1 400,0		
Reservfond	333,5	333,5		
Disponibla medel	18,9	14,0		
Årets resultat	22,9	—	4,9	—
<i>Summa eget kapital</i>		1 775,3		1 752,4
<i>Summa skulder och eget kapital</i>		2 536,0		2 307,0
Borgensförbindelser (not 7)		989,1		761,1

Statsföretag AB — resultaträkning

Milj. kr.

	1973		1972
Erhållna koncernbidrag (not 1)	97,0		44,7
Utdelning på aktier, dotterbolag (not 2)	30,2		12,4
Räntor, netto (not 4)	<u>-10,9</u>		<u>- 5,5</u>
	116,3		51,6
Förvaltningskostnader (varav avskrivningar 0,1 milj. kr. respektive år)	10,3	7,9	
Kostnader för utvecklingsprojekt	5,9	7,5	
Lämnade koncernbidrag och aktie- ägartillskott till dotterbolag (not 1 och 3)	<u>43,8</u>	<u>60,0</u>	<u>43,8</u>
	56,3		<u>59,2</u>
<i>Extraordinära intäkter och kostnader:</i>			
Statsbidrag för aktieteckning	—	75,0	
Realisationsvinst vid aktieförsäljning	—	0,1	
Avgär: nedskrivning av aktier	2,5	0,1	
stämpelkostnader	1,4	0,5	
bidrag till Norrlandsfonden	<u>15,0</u>	<u>-18,9</u>	<u>15,0</u>
			<u>-1 59,5</u>
<i>Resultat före bokslutsdispositioner och skatter</i>	37,4		51,9
Avsättning till reserv för aktier	<u>5,0</u>		<u>25,0</u>
<i>Resultat före skatter</i>	32,4		26,9
Skatter	<u>9,5</u>		<u>22,0</u>
<i>Årets resultat</i>	<u>22,9</u>		<u>4,9</u>

Originalen till resultat- och balansräkningarna är undertecknade av styrelsen och verkställande direktören samt påtecknade av revisorerna.

Statsföretag AB — bokslutskommentarer

Resultaträkningen

1. Koncernbidrag (milj. kr.)

<i>Erhållna</i>	
LKAB	110,0 ¹
Svenska Tobaks AB	65,0
AB Kabi	2,5
AB Svensk Torvförädling	0,3
ABAB — Allmänna Bevaknings AB	0,2
Ceaverken AB	0,2
Summa	178,2

(Från BS Konsult AB har erhållits 50 tkr)

¹ varav direkt till Statsföretags dotterbolag 81,3 milj. kr.

Lämnade

Norrbottnens Järnverk AB	68,2 ²
SVETAB	24,5
SARA	14,0
AB Statsgruvor	10,0 ²
Kalmar Verkstads AB	3,1 ²
Summa	119,8

² direkt från LKAB

Koncernbidrag utnyttjas enligt särskilda lagbestämmelser för vinstöverföring mellan bolag inom samma koncern. Lämnade bidrag är för givaren avdragsgill kostnad och för mottagaren skattepliktig intäkt. Statsföretag AB har dock beslutat avstå från avdragsrätten vid den kommunala taxeringen.

2. *Utdelning* för år 1973 erhålles från LKAB med 11,8 milj. kr. (12,4), ASSI med 13,0 milj. kr. (—), Kabi med 3,5 milj. kr. (—) och från Karlskronavarvet med 1,9 milj. kr. (—).

3. *Aktieägartillskott* lämnades till SVETAB med 5,3 milj. kr.

4. *Räntor (milj. kr.)*

Från koncernbolag	20,2
Från övriga	14,2
Summa	34,4
Till koncernbolag	27,8
Till övriga	17,5
Summa	—45,3
Netto	—10,9

Balansräkningen*5. Aktier i dotterbolag (milj. kr.)*

Det bokförda värdet på aktier i dotterbolag steg under 1973 med 148,1 milj. kr. enligt följande fördelning:

Förvärv av aktier

Liber Grafiska AB (f d AB CWK Gleerup Bokförlag) (100 %)	8,0
MoDoKemi AB (100 %)	7,2
AB Husqvarna Borstfabrik (100 %)	6,8
Vilhelmina Plast AB (50 %)	1,0
Diverse småposter	0,2
	<u>23,2</u>

Nyteckning av aktiekapital

Norrbottnens Järnverk AB	100,0
MoDoKemi AB	27,4
AB Sonab	6,0
Liber Grafiska AB (med dotterbolag)	1,5
	<u>134,9</u>

Avgår

Försäljning av Staros AB	2,5
Nedskrivning av aktievärden	2,5
Avsättning till reserv för aktier	5,0
	<u>10,0</u>
Netto	148,1

6. Obligationslån

Under året upptogs dels ett svenskt partiallån på 75 milj. kr. för vilket LKAB tecknade borgen, dels ett obligationslån i Schweiz på Sfr 40 miljoner med s. k. negativ klausul.

7. Borgensförbindelser (milj. kr.)

För förskott till koncernbolag	194,5
För pensionsgarantier, koncernbolag	105,4
För lån (varav koncernbolag 542,0 milj. kr.)	550,6
Övriga	<u>138,6</u>
Summa den 31 december 1973	989,1
Totala borgensförbindelser den 31 december 1972	761,1

8. Specifikation över aktier i dotterbolag

Bolag	Stats- företags andel i %	Nominellt värde tkr	Bokfört värde tkr
ABAB	100	2 000	2 400
BS Konsult AB	100	250	—
Ceaverken AB	100	8 000	8 700
AB Husqvarna Borstfabrik	100	4 500	4 500
AB Kabi	100	50 000	99 200
Kalmar Verkstads AB	100	4 998	—
Karlskronavarvet AB	100	32 000	15 000
Liber Grafiska AB	100	15 000	24 413
Linson Instrument AB	100	250	6 000
LKAB	95,7	478 336	1 230 000
MoDoKemi AB	100	30 000	34 560
Norrbottnens Järnverk AB	100	300 000	100 000
Nuclear Steam SG AB	100	50	—
Nyckelhus AB	100	100	—
AB Oljetransit	100	1 000	—
SARA	100	5 000	4 900
SMT Machine Company AB	100	18 000	—
AB Sonab	100	6 500	6 000
AB Statens Skogsindustrier	100	260 000	130 000
AB Statsgruvor	100	10 000	15 000
Stigtex AB	66,7	1 600	1 900
AB Svensk Torvförädling	100	5 000	5 000
Svenska Lagerhus AB	100	5 000	—
Svenska Skifferolja AB	100	23 000	—
Svenska Tobaks AB stam	100	149 000	200 000
Svenska Tobaks AB pref	32,5	325	325
SID — Swedish Industrial Development Corp.	100	781	—
SVETAB	100	10 000	—
Uddcomb Sweden AB	50	20 000	—
Uddevallavarvet AB	100	100 000	20 000
Vilhelmina Plast AB	100	2 000	2 000
Diverse vilande namnbolag	100	60	—
		<u>1 542 750</u>	<u>1 909 898</u>
Avgår: reserv för aktier			<u>—30 000</u>
		<u>1 542 750</u>	<u>1 879 898</u>

9. Aktier i andra bolag

Bilfragmentering AB	25	126	126
Sweden Center Japan	41,7	1 250	1 250
AB Svensk Petrokemisk Utveckling	20	100	120
		<u>1 476</u>	<u>1 496</u>

Resultat- och balansräkningar i sammandrag

Resultaträkningar i sammandrag (milj. kr.)	ABAB	BS- Konsult	Ceaver- ken	Husqvar- na Borst- fabrik/Vil- helmina Plast
Fakturerad försäljning	42,4	11,1	54,8	31,5
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader	41,0	10,7	50,6	33,0
Avskrivningar	0,6	0,2	2,1	4,0
Rörelseresultat	0,8	0,2	2,1	(5,5)
Finansiellt netto	0,1	0,1	(1,4)	(1,0)
Extraordinära poster	—	—	—	2,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	0,9	0,3	0,7	(4,5)
Dispositioner	(0,6)	(0,1)	(0,5)	(2,4)
Skatter	0,1	0,1	0,1	0,1
Årets resultat	0,2	0,1	0,1	(7,0)
Balansräkningar i sammandrag (milj. kr.)				
Likvida tillgångar	2,0	0,8	1,3	0,9
Fordringar	5,5	3,6	11,2	5,9
Varulager	1,4	—	7,9	9,0
Summa omsättningstillgångar	8,9	4,4	20,4	15,8
Anläggningstillgångar	4,1	0,8	24,1	22,8
Balansomslutning	13,0	5,2	44,5	38,6
Korta skulder	7,5	4,7	12,9	14,8
Långa skulder	2,4	—	17,1	13,8
Summa skulder	9,9	4,7	30,0	28,6
Obeskattade reserver	0,4	—	5,5	9,0
Eget kapital	2,7	0,5	9,0	1,0
varav aktiekapital ingående i eget kapital	2,0	0,3	8,0	6,5

( ) = minussiffrer

Kabi	Kalmar Verkstad	Karlskrona- varvet	Liber- Gra- fiska	Lin- son Instru- ment	LKAB	MoDo- Kemi	NJA	Nu- clear Steam	Nyck- kelhus
286,0	51,5	105,1	166,8	6,9	1 466,4	246,9	655,3	—	30,7
249,5	49,6	90,7	160,5	6,5	1 060,7	224,9	568,1	—	28,8
13,4	1,5	4,1	3,3	0,1	203,1	9,5	29,1	—	0,1
23,1	0,4	10,3	3,0	0,3	202,6	12,5	58,1	—	1,8
(4,1)	(0,6)	6,9	(0,9)	(0,2)	15,1	(7,0)	(24,5)	—	(0,1)
14,7	(2,2)	0,2	(5,0)	0,1	3,5	—	(50,0)	—	(1,7)
33,7	(2,4)	17,4	(2,9)	0,2	221,2	5,5	(16,4)	—	—
(25,0)	2,5	(15,7)	2,7	(0,1)	(120,8)	(4,3)	68,2	—	—
1,9	0,1	0,7	0,1	—	65,9	0,8	2,2	—	—
6,8	—	1,0	(0,3)	0,1	34,5	0,4	49,6	—	—
11,5	2,1	33,6	9,8	—	148,1	2,2	33,3	0,1	2,6
70,9	18,7	93,7	28,8	3,9	280,0	64,5	231,5	1,2	11,3
79,0	4,6	87,6	43,0	1,0	224,1	45,5	302,0	—	1,7
161,4	25,4	214,9	81,6	4,9	652,2	112,2	566,8	1,3	15,6
145,2	12,3	58,6	22,0	0,2	1 823,7	43,3	761,6	—	2,0
306,6	37,7	273,5	103,6	5,1	2 475,9	155,5	1 328,4	1,3	17,6
63,3	17,6	159,3	48,8	1,7	307,0	52,1	314,6	1,2	11,7
87,7	13,9	11,7	15,1	3,0	123,2	48,6	704,3	—	5,8
151,0	31,5	171,0	63,9	4,7	430,2	100,7	1 018,9	1,2	17,5
85,4	—	61,0	17,5	0,1	641,8	18,4	—	—	—
70,2	6,2	41,5	22,2	0,3	1 403,9	36,4	309,5	0,1	0,1
50,0	5,0	32,0	15,0	0,3	500,0	30,0	300,0	0,1	0,1

Resultat- och balansräkningar i sammandrag

Resultaträkningar i sammandrag (milj. kr.)	Olje-transit	SARA	SMT	Sonab	ASSI
Fakturerad försäljning	1,1	375,0	74,9	40,5	945,2
Tillverknings-, försäljnings- och administrationskostnader	0,4	366,0	63,8	39,8	735,2
Avskrivningar	0,3	16,4	3,6	1,3	61,6
Rörelseresultat	0,4	(7,4)	7,5	(0,6)	148,4
Finansiellt netto	—	(11,7)	(4,1)	(2,0)	(37,8)
Extraordinära poster	(0,4)	7,5	(0,9)	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	—	(11,6)	2,5	(2,6)	110,6
Dispositioner	—	12,8	(2,2)	—	(85,6)
Skatter	—	1,2	0,1	—	6,8
Årets resultat	—	—	0,2	(2,6)	18,2
Balansräkningar i sammandrag (milj. kr.)					
Likvida tillgångar	0,9	21,0	5,6	2,8	86,8
Fordringar	0,1	31,4	27,5	16,1	189,3
Varulager	—	10,0	31,7	26,8	250,3
Summa omsättnings-tillgångar	1,0	62,4	64,8	45,7	526,4
Anläggningstillgångar	20,4	245,7	27,8	8,5	886,2
Balansomslutning	21,4	308,1	92,6	54,2	1 412,6
Korta skulder	0,2	64,5	37,9	24,1	273,9
Långa skulder	20,2	204,2	32,0	25,2	600,6
Summa skulder	20,4	268,7	69,9	49,3	874,5
Obeskattade reserver	—	—	6,6	1,2	233,8
Eget kapital	1,0	39,4	16,1	3,7	304,3
varav aktiekapital ingående i eget kapital	1,0	5,0	18,0	6,5	260,0

( ) = minussiffror

Stats- gruvor	Stig- tex	Svensk Torv- föräd- ling	Svens- ka La- gerhus	Skiffer- olja- bolaget	Tobaks- bolaget	SID	SVE- TAB	Udd- comb	Udde- valla- varvet
13,5	20,6	7,6	2,9	0,7	449,2	1,5	137,6	36,3	404,9
10,6	19,0	5,5	2,1	0,3	340,4	1,3	149,7	43,4	336,7
3,7	0,5	0,5	0,8	—	15,9	—	5,5	5,3	15,1
(0,8)	1,1	1,6	—	0,4	92,9	0,2	(17,6)	(12,4)	53,1
(1,3)	(0,3)	0,2	—	0,8	32,1	—	(6,8)	(5,7)	(3,4)
0,1	—	0,1	—	(0,1)	0,4	(0,3)	—	—	—
(2,0)	0,8	1,9	—	1,1	125,4	(0,1)	(24,4)	(18,1)	49,7
5,7	(0,3)	(1,8)	—	(0,3)	(54,1)	—	23,8	—	—
0,1	0,1	0,1	—	—	34,8	—	0,4	0,2	0,5
3,6	0,4	—	—	0,8	36,5	(0,1)	(1,0)	(18,3)	49,2
1,2	—	2,3	0,3	3,6	50,7	0,3	6,7	0,7	309,1
14,0	3,8	3,6	0,7	—	154,5	0,2	48,2	4,6	221,8
11,5	4,2	1,1	—	—	256,0	0,1	44,3	48,2	249,8
26,7	8,0	7,0	1,0	3,6	461,2	0,6	99,2	53,5	780,7
34,6	6,8	3,6	7,5	29,2	578,7	0,2	61,9	79,9	750,2
61,3	14,8	10,6	8,5	32,8	1 039,9	0,8	161,1	133,4	1 530,9
5,5	4,7	1,3	2,0	4,7	387,6	0,6	66,0	75,3	625,2
32,2	6,3	0,3	1,4	9,0	49,0	—	89,2	62,7	744,7
37,7	11,0	1,6	3,4	13,7	436,6	0,6	155,2	138,0	1 369,9
4,9	0,4	3,1	—	—	201,9	—	1,7	—	—
18,7	3,4	5,9	5,1	19,1	401,4	0,2	4,2	(4,6)	161,0
10,0	2,4	5,0	5,0	23,0	150,0	0,8	10,0	40,0	100,0

Styrelseledamöter

den 31 december 1973

Statsföretag AB*Ordinarie ledamöter*

Olsson, Bertil, f d generaldirektör (ordf)
 Hjalmarson, Harry, direktör (v ordf)
 Geijer, Arne, riksdagsman
 Grafström, Erik, f d generaldirektör.

Statens Vattenfallsverk
 Högström, Ivar, riksdagsman
 Ljungcrantz, Sigurd, direktör
 Nilsson, Karl-Erik, direktör,
 Tjänstemännens Centralorganisation
 Sköld, Per, direktör,
 Statsföretag AB (VD)
 Ståhlbrandt, Åke, direktör,
 Trelleborgs Gummifabriks AB
 Sundberg, Nore, departementsråd,
 Industridepartementet

Suppleanter

Hörjel, Nils, landshövding
 Sjöborg, Lars, advokat

ABAB-Allmänna Bevaknings AB*Ordinarie ledamöter*

Christell, Bengt, direktör (ordf),
 Bokbranschens Marknadsinstitut AB
 Edebo, Ralph, direktör,
 Statsföretag AB
 Finck, Klaus, bevakningsman,
 ABAB
 Larsson, Sven, departementsråd,
 Försvarsdepartementet
 Lindroth, Kurt, polismästare,
 Stockholms Polisdistrikt
 Lundqvist, Arvid, direktör,
 Swedish Telecommunication
 Consulting AB
 Sparrelid, Helge, bevakningsman,
 ABAB
 Öström, Hans, direktör,
 ABAB (VD)

Suppleanter

Arnerius, Sven, direktör,
 Kalmar Verkstads AB
 Green, Evert, bevakningsman,
 ABAB

Högbom, Kjell, intendent,
 ABAB
 Printz, Lennart, avdelningschef,
 Rikspolisstyrelsen
 Wallroth, Bengt, överstelöjtnant,
 Försvarsstabens säkerhetsavdelning

BS Konsult AB*Ordinarie ledamöter*

Eriksson, Olof, professor (ordf),
 Statens Råd för Byggnadsforskning
 Asplund, Turc, disponent,
 LKAB, Luleå
 Bunner, Tor, teknisk direktör,
 Byggnadsstyrelsen
 Bäcklin, Bengt, direktör,
 Statsföretag AB
 Kolte, Lennart, arkitekt,
 BS Konsult AB (VD)
 Lanneng, Karl-Olof, ingenjör,
 BS Konsult AB
 Nilsen, Magnus, ingenjör,
 BS Konsult AB
 Smith, Åke, planeringsdirektör,
 Byggnadsstyrelsen

Suppleanter

Sedendahl, Bryngel, civilingenjör,
 BS Konsult AB
 Svensson, Arne, arkitekt,
 BS Konsult AB

Ceaverken AB*Ordinarie ledamöter*

Lundberg, Sten, generaldirektör,
 Överstyrelsen för ekonomiskt
 försvar (ordf)
 Wärnberg, Karl, direktör,
 Svenska Tobaks AB (v ordf)
 Ekwall, Per, direktör,
 Ceaverken AB (VD)
 Gyllö, Sture A. avdelningschef,
 Överstyrelsen för ekonomiskt försvar
 Hedlund, Rune, landstingsråd,
 Västerås

Killgren, Hans G, ingenjör,
Ceaverken AB
Malmberg, Gösta, herr,
Ceaverken AB
Olsson, Olle, professor,
Lunds Lasarett

Suppleanter

Dahlström, Kjell-Åke, direktörsassistent,
Statsföretag AB
Ericsson, Åke, herr,
Ceaverken AB
Friberg, Decirée, fru,
Ceaverken AB
Karlsson, Bengt, leg. läk, direktör,
AB Kabi

AB Kabi*Ordinarie ledamöter*

Persson, Carl, rikspolischef (ordf)
Andrén, Sven G, direktör,
Statsföretag AB (v ordf)
Holgerson, Nils, direktör,
Pribo AB
Pettersson, Nils, förrådsmästare,
AB Kabi
Du Rietz, Göran, herr,
AB Kabi
Wilund, Arnold, farm. dr.,
Apoteket Svanen
Wärnberg, Karl, direktör,
Svenska Tobaks AB

Suppleanter

Ericsson, Rolf, ingenjör,
Vitrum AB
Linnergren, Erik, departementssekr.,
Industridepartementet
Steen, Arne, herr,
AB Kabi, Strängnäs

Kalmar Verkstads AB*Ordinarie ledamöter*

Söderström, Olof, direktör (ordf)
Linghag, Nils, direktör (v ordf)
Arnerius, Sven, direktör,
Kalmar Verkstads AB (VD)
Berg, Birger, kontorist,
Kalmar Verkstads AB
Bäcklin, Bengt, direktör,
Statsföretag AB

Gustavsson, Ingvar, kommunalråd,
Kalmar
Kalmeby, Arne, plåtslagare,
Kalmar Verkstads AB
Lundin, Bert, förbundsordförande,
Svenska Metallindustriarbetare-
förbundet
Orrenius, Jan, direktör,
Statsföretag AB

Suppleanter

Andersson, Harald, förman,
Kalmar Verkstads AB
Gardeström, Eric, herr,
Statsföretag AB
Henriksson, Knut, förrådsarbetare,
Kalmar Verkstads AB

Karlskronavarvet AB*Ordinarie ledamöter*

Ljungcrantz, Sigurd, direktör (ordf)
Hallenborg, Nils-Hugo, direktör,
Kockums Mekaniska Verkstads AB,
(v ordf)
Andersson, Thure, f d landshövding
Cox, Arne, direktör,
Statsföretag AB
Karlsson, Nils, avsynare,
Karlskronavarvet AB
Lifgren, Arne, kontorsföreståndare,
Karlskronavarvet AB
Sundberg, Nore, departementsråd,
Industridepartementet
Söderman, Johan, direktör,
Karlskronavarvet AB (VD)

Suppleanter

Boström, Gunnar, kommunalråd,
Karlskrona
Karlsson, Göte, förman,
Karlskronavarvet AB
Larsson, Sven, departementsråd,
Försvarsdepartementet
Pettersson, Lennart, tackelarbetare,
Karlskronavarvet AB

Liber Grafiska AB*Ordinarie ledamöter*

Hjalmarson, Harry, direktör (ordf)
Nilsson, Bertil, direktör,

Aftenbladet (v ordf)
 Canskog, Sture, maskinsättare,
 Svenska Reproduktions AB
 Erixon, Ingemar, fil lic,
 Statsföretag AB
 Grebäck, Erik, riksdagsman
 Hansson, Lennart, kansliråd,
 Industridepartementet
 Hellström, Ingemar, direktör,
 SARA, Sveriges allmänna
 restaurangaktiebolag
 Nyström, Sven, tryckningskonsulent,
 AB Allmänna Förlaget
 Swedérus, Karl-Axel, direktör,
 Liber Grafiska AB (VD)
 Åberg, Lars-Gunnar, bankdirektör,
 Sveriges Kreditbank

Suppleanter

Lind, Kurt, bokbindare,
 AB CWK Glycerup Bokförlag
 Sandberg, Allan, avdelningschef,
 AB Svensk Karttjänst
 Sjögren, Per A, direktör,
 AB Rabén & Sjögren Bokförlag

Linson Instrument AB

Ordinarie ledamöter

Malmberg, Eric, generaldirektör,
 Förenade Fabriksverken (ordf)
 Dahlberg, Benkt, direktör,
 Telub AB
 Granberg, Torgny, civilingenjör,
 Statsföretag AB
 Göranson, Sigvard, direktör,
 AB Kabi
 Janson, Nils-Erik, direktör,
 Linson Instrument AB (VD)

LKAB

Ordinarie ledamöter

Åsbrink, Per, f d riksbankschef (ordf)
 Lemne, Mats, landshövding (v ordf)
 Fjällborg, Gunnar, ingenjör,
 LKAB
 Fredriksson, Torsten, riksdagsman
 Lundberg, Arne S, envoyé,
 LKAB (VD)
 Lundqvist, Arne, direktör,
 IBM Svenska AB

Poromaa, Bruno, gruvarbetare,
 LKAB
 Sköld, Per, direktör,
 Statsföretag AB
 Waldenström, Erland, direktör,
 Gränges AB

Suppleanter

Andrén, Sven G, direktör,
 Statsföretag AB
 Dahlberg, Thure, riksdagsman
 Edström, John Olof, disponent,
 Norrhottens Järnverk AB
 Ersman, Sven, direktör
 Gränges AB
 Gustafsson, Nils-Eric, riksdagsman
 Lundmark, Holger, ingenjör,
 LKAB
 Nilsson, Johnny, rörmontör,
 LKAB

MoDoKemi AB

Ordinarie ledamöter

Lundberg, Arne S, envoyé,
 LKAB (ordf)
 Agfors, Gunnar, direktör,
 MoDoKemi AB (VD)
 Hedlund, Siewert, operatör,
 MoDoKemi AB
 Helleder, Hans, laboratoricingenjör,
 MoDoKemi AB
 Högström, Ivar, riksdagsman
 Lindberg, Per, direktör,
 Svenska Handelsbanken
 Petri, Folke, direktör,
 Ångpanneföreningen
 Sköld, Per, direktör,
 Statsföretag AB

Suppleanter

Edebo, Ralph, direktör,
 Statsföretag AB
 Gräslund, Per, kamrer,
 LKAB
 Holmlund, Sven-Erik, förrådsförvaltare,
 MoDoKemi AB
 Pedersen, Bent, fabriksarbetare,
 MoDoKemi AB

Norrbottens Järnverk AB*Ordinarie ledamöter*

Sköld, Per, direktör.

Statsföretag AB (ordf)

Lindblom, Göran, direktör (v ordf)

Bahrke, Sigvard, direktör,

AB Statens Skogsindustrier

Edström, John Olof, disponent,

Norrbottens Järnverk AB (VD)

Jacobsson, Olof, avdelningschef,

Norrbottens Järnverk AB

Lindström, Göte, klubbordförande,

Norrbottens Järnverk AB

Nilsson, Åke, f d förbundsordförande,

Svenska Metallindustriarbetare-
förbundet

Svanberg, Ingvar, riksdagsman

Trogen, Ingvar, direktör,

Uddevallavarvet AB

Suppleanter

Hammarsten, Erik, landstingsråd

Näsvall, Carl, driftsassistent,

Norrbottens Järnverk AB

Persson, Alf, ombudsman,

Norrbottens Järnverk AB

Skånberg, Alf, direktör,

AB Götaverken

Sundberg, Nore, departementsråd,

Industridepartementet

Nuclear Steam SG AB*Ordinarie ledamöter*

Söderström, Olof, direktör (ordf)

Byggeth, Nils, direktör,

Uddcomb Sweden AB (VD)

Orrenius, Jan, direktör,

Statsföretag AB

Suppleant

Larsson, Eric, direktör,

Uddcomb Sweden AB

Nyckelhus AB*Ordinarie ledamöter*

Linghag, Nils, direktör (ordf)

Karlsson, Eric, direktör,

Förenade Fabriksverken (v ordf)

Orrenius, Jan, direktör,

Statsföretag AB

Österlind, Sven, överingenjör,

Förenade Fabriksverken

Suppleanter

Lübeck, Sten, civilingenjör

Persson, Ernst, jägmästare,

Statsföretag AB

AB Oljetransit*Ordinarie ledamöter*

Lundberg, Sten, generaldirektör,

Överstyrelsen för ekonomiskt
försvar (ordf)

Grafström, Erik, f d generaldirektör,

Statens Vattenfallsverk

Lasson, Knut-Inge, direktör,

Svenska Hamnförbundet

Lindstedt, Anders, kommerseråd,

Statens Industriverk

Uddgren, Olle, direktör,

Statsföretag AB

Suppleant

Rockström, Hans, direktör,

AB Oljetransit (VD)

**SARA, Sveriges allmänna
restaurangaktiebolag***Ordinarie ledamöter*

Hjalmarson, Harry, direktör (ordf)

Allard, Henry, talman (v ordf)

Caneman, Hugo, bankdirektör,

Stockholms Sparbank

Fälldin, Thorbjörn, riksdagsman

Hellström, Ingemar, direktör,

SARA, Sveriges allmänna restau-
rangaktiebolag (VD)

Larfors, Tage, direktör

Mattson, Lisa, förbundsordförande,

Sveriges Socialdemokratiska

Kvinnoförbund

Nyström, Sigvard, förbundsordförande,

Hotell- och Restauranganställdas

Förbund

Suppleanter

Book, Folke, källarmästare
 Hansson, Lennart, kansliråd,
 Industridepartementet
 Orrenius, Jan, direktör,
 Statsföretag AB
 Pichl, Lars, bankdirektör,
 Postbanken

Adjungerade ledamöter

Lindholm, Harald, förbundsordförande,
 Handelstjänstemannaförbundet (HTF)
 Werngren, Arvid, förbundskassör,
 Hotell- och Restauranganställdas
 Förbund

SMT Machine Company AB*Ordinarie ledamöter*

Andrén, Sven G, direktör,
 Statsföretag AB (ordf)
 Andréasson, Stig, maskinmontör,
 SMT Machine Company AB
 Danielsson, Bertil, bankdirektör,
 Sveriges Kreditbank
 Engellau, John, direktör
 Gamner, Bengt, direktör,
 SMT Machine Company AB (VD)
 Mankert, Gert, direktör,
 Fabriks AB Viktoria
 Olsson, Holger, avtalssekreterare,
 Svenska Metallindustriarbetare-
 förbundet
 Petersson, Lars-Åke, ingenjör,
 SMT Machine Company AB
 Sohlenius, Gunnar, professor,
 Linköpings Högskola

Suppleanter

Edlund, Per, tjänsteman,
 SMT Machine Company AB
 Nilsson, Karl-Henrik, verktygsarbetare,
 SMT Machine Company AB

AB Sonab*Ordinarie ledamöter*

Hjalmarson, Harry, direktör (ordf)
 Malmberg, Eric, generaldirektör,
 Förenade Fabriksverken (v ordf)

Brandeborg, Carl-Gustav, ingenjör,
 AB Sonab
 Knall, Gösta, överingenjör,
 SJ Centralförvaltning
 Malmin, Jerry, montör,
 AB Sonab
 Asdal, Carl-Gösta, tekn. direktör,
 Televerkets Centralförvaltning

Suppleanter

Dahlström, Kjell-Åke, direktörsassistent,
 Statsföretag AB
 Tjärnlund, Rolf, ingenjör,
 AB Sonab
 Wiberg, Bo-Lennart, avsynare,
 AB Sonab

AB Statens Skogsindustrier*Ordinarie ledamöter*

Nordlander, Carl-Henrik, bankdirektör,
 Sveriges Kreditbank (ordf)
 Sköld, Per, direktör,
 Statsföretag AB (v ordf)
 Bahrke, Sigvard, direktör,
 AB Statens Skogsindustrier (VD)
 Edström, Sven, direktör,
 Sandvik AB
 Johansson, Manne, avdelningsordförande,
 Karlsborgs bruk
 Johansson, Sven, direktör,
 Gränges Stål
 Rydbo, Folke, generaldirektör,
 Domänverket
 Sjöberg, Arne, direktör,
 A S G
 Wiklund, Göran, kassör,
 Lövholtens bruk

Suppleanter

Forsberg, Bengt, sektionsordförande,
 Laxå sågverk
 Göthe, Gunnar, sektionsordförande,
 Skinnskattebergs bruk
 Johansson, Stig, överdirektör,
 Domänverket
 Lindholm, Ingvar, direktör,
 AB Statens Skogsindustrier
 Persson, Ernst, jägmästare,
 Statsföretag AB

AB Statsgruvor*Ordinarie ledamöter*

Lundberg, Arne S., envoyé, LKAB (ordf.)
 Andersson, Roland, gruvarbetare, AB Statsgruvor
 Berglund, Carl-Bertil, direktör, LKAB
 Dagwall, Herbert, ingenjör, AB Statsgruvor
 Henrikson, Arne, direktör, LKAB
 Kjellgren, Ove, direktör, LKAB

Suppleanter

Hagström, Ingvar, gruvfogde, AB Statsgruvor
 Nystén, Jarl, gruvarbetare, AB Statsgruvor

Stigtex AB*Ordinarie ledamöter*

Lundberg, Sten, generaldirektör, Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ordf.)
 Edebo, Ralph, direktör, Statsföretag AB
 Engblom, Sven, direktör, AB Eiser
 Johansson, Bertil, herr, Stigtex AB
 Johansson, Evert, herr, Stigtex AB
 Kjellman, Åke, disponent, Stigtex AB (VD)

Suppleanter

Axell, Karl, herr, Stigtex AB
 Dahlström, Kjell-Åke, direktörsass. Statsföretag AB
 Johansson, Gösta, direktör, AB Eiser
 Sundberg, Doris, fru, Stigtex AB

SID — Swedish Industrial Development Corporation*Ordinarie ledamöter*

Sköld, Per, direktör, Statsföretag AB (ordf.)
 Akselson, Sigfrid, direktör, Förenade Fabriksverken
 Carmel, Tord, direktör, SID (VD)
 Edebo, Ralph, direktör, Statsföretag AB
 Flodin, Sten, direktör, Svenska Utvecklings-AB
 Malmberg, Eric, generaldirektör, Förenade Fabriksverken

AB Svensk Torvförädling*Ordinarie ledamöter*

Lundberg, Sten, generaldirektör, Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ordf.)
 Edebo, Ralph, direktör, Statsföretag AB (v. ordf.)
 Wahlquist, Nils, civilekonom, AB Svensk Torvförädling (VD)

Suppleanter

Lindahl, Bror, herr, AB Svensk Torvförädling
 Persson, Ernst, jägmästare, Statsföretag AB
 Svärd, John, förman, AB Svensk Torvförädling

Svenska Lagerhus AB*Ordinarie ledamöter*

Widén, Ingvar, generaldirektör, Lantbruksstyrelsen (ordf.)
 Andersson, Rolf, direktör, Kvarn och Bageri AB Juvel (v. ordf.)
 Borg, Sune, avdelningsdirektör, Statens Jordbruksnämnd
 Senning, Claes, kansliråd, Jordbruksdepartementet
 Sorte, Per, direktör, Kungsörnen AB
 Uddgren, Olle, direktör, Statsföretag AB

Suppleanter

Granath, Ulrik, godsägare
 Möller, Yngve, inspektör, Svenska Lagerhus AB
 Pettersson, Harald, riksdagsman

Svenska Skifferolja AB*Ordinarie ledamöter*

Åberg, Lars-Gunnar, bankdirektör, Sveriges Kreditbank (ordf.)
 Nordmark, Hans, direktör, STIM (v. ordf.)
 Orrenius, Jan, direktör, Statsföretag AB
 Uddgren, Olle, direktör, Statsföretag AB (VD)

Svenska Tobaks AB*Ordinarie ledamöter*

Cederwall, Gustav, landshövding (ordf.)

Kristenson, Valter, riksdagsman (v. ordf.)
 Andrén, Sven G., direktör, Statsföretag AB
 Bohman, Clas, direktör, AB Findus
 Hjalmarson, Harry, direktör
 Holgerson, Nils, direktör, Pribo AB
 Källström, Lennart, tobaksarbetare, Svenska
 Tobaks AB
 Lindström, Stig, verkmästare, Svenska To-
 baks AB
 Nilsson, Gösta, direktör
 Tilert, Reidar, generaldirektör, Byggnadssty-
 relsen

Suppleanter

Danielsson, Henry, docent
 Höök, Erik, planeringschef, Finansdeparte-
 mentet
 Marcusson, Nils, montör, Svenska Tobaks
 AB
 Mossler, Inger, pol mag, Svenska Tobaks
 AB
 Samzelius, Lars, advokat
 Wärnberg, Karl, direktör, Svenska Tobaks
 AB (VD)

SVETAB — Svenska Industrietablerings AB

Ordinarie ledamöter

Olsson, Bertil, f. d. generaldirektör (ordf.)
 Sjöborg, Lars, advokat (v. ordf.)
 Bostedt, Hans, direktör
 Mäkinen, Matti, direktör, Norrlandsfonden
 Nilsson, Åke, f. d. förbundsordförande,
 Svenska Metallindustriarbetareförbundet
 Olofgörs, Gunnar, direktör, SVETAB (VD)
 Spendrup, Aksel, avdelningschef, Arbets-
 marknadsstyrelsen
 Svanberg, Ingvar, riksdagsman

Suppleanter

Dahlström, Kjell-Åke, direktörsassistent,
 Statsföretag AB
 Persson, Ernst, jägmästare, Statsföretag AB

Uddcomb Sweden AB

Ordinarie ledamöter

Söderström, Olof, direktör (ordf.)
 Bencher, Walter S., vice president, Com-
 bustion Engineering, Inc., USA
 Gray, Leon E., director, Combustion En-
 gineering, Inc., USA

Hallenborg, Nils-Hugo, direktör, Kockums
 Mekaniska Verkstads AB
 Omberg, Ture, direktör, Uddeholms AB
 Orrenius, Jan, direktör, Statsföretag AB
 Sandell, Leif, maskinarbetare, Uddcomb
 Sweden AB
 Segerud, Gunnar, direktör, Uddeholms AB

Suppleanter

Bahrke, Sigvard, direktör, AB Statens Skogs-
 industrier
 Berggren, Bengt Olof, direktör, Uddeholms
 AB
 Byggeth, Nils, direktör, Uddcomb Sweden
 AB (VD)
 Bäcklin, Bengt, direktör, Statsföretag AB
 Dyke, Theodore A., vice president, Com-
 bustion Engineering, Inc., USA
 Foti, John T., manager, Combustion En-
 gineering, Inc., USA
 Lindqwister, Olle, ombudsman, Uddeholms
 AB
 Ljungberg, Göte, ingenjör, Uddcomb
 Sweden AB

Uddevallavarvet AB

Ordinarie ledamöter

Ljungcrantz, Sigurd, direktör (ordf.)
 Danielsson, Bertil, bankdirektör, Sveriges
 Kreditbank (v. ordf.)
 Andrén, Sven G., direktör, Statsföretag AB
 Berndtsson, Einar, plåtslagare, Uddevalla-
 varvet AB
 Bäcklin, Bengt, direktör, Statsföretag AB
 Cox, Arne, direktör, Statsföretag AB
 Edström, John Olof, disponent, Norrbottens
 Järnverk AB
 Kindstrand, Nils, ingenjör, Uddevallavarvet
 AB
 Schreil, Johan, direktör, Uddevallavarvet
 AB (VD)
 Sundberg, Nore, departementsråd, Industri-
 departementet

Suppleanter

Gustafsson, Gunnar, riksdagsman
 Lind, Kurt, svarvare, Uddevallavarvet AB
 Skandiaverken
 Olausson, Astor, verkmästare, Uddevalla-
 varvet AB
 Trogen, Ingvar, direktör, Uddevallavarvet
 AB (vVD)

Innehållsförteckning

Koncernen

Verksamheten i sammandrag	3
Statsföretagsgruppen	4

Dotterbolagen

Vändpunkt på malmmarknaden (LKAB)	7
Norrbottnens Järnverk i snabb expansion	9
Rekordår för Uddevallavarvet — stark utveckling förestår	11
Frågor inom skogsindustrin (ASSI)	13
Forskning och marknadssatsning ger internationell expansion för Kabigruppen	16
Tobaksbolaget — framgång i Holland, diversifiering i Sverige	18
Reorganisation och konsolidering inom SARA-gruppen	20
ABAB-Allmänna Bevaknings AB	22
BS Konsult AB	22
Ceaverken AB	22
AB Husqvarna Borstfabrik/Vilhelmina Plast AB	23
Kalmar Verkstads AB	23
Karlskronavarvet AB	24
Liber Grafiska AB	25
Linson Instrument AB	25
MoDoKemi AB	26
Nuclear Steam SG AB	26
Nyckelhus AB	27
AB Oljetransit	27
SMT Machine Company AB	27
AB Sonab	28
AB Statsgruvor	29
Stigtex AB	29
SID-Swedish Industrial Development Corporation	30
AB Svensk Torvförädling	30
Svenska Lagerhus AB	30
Svenska Skifferolje AB	31
SVETAB-Svenska Industrietablerings AB	31
Uddecomb Sweden AB	31

Statsföretag AB

Förvaltningsberättelse	32
Revisionsberättelse	35

Resultat- och balansräkningar m m

Statsföretagsgruppen	36
Finansieringsanalys	43
Antal anställda	44
Statsföretag AB	45
Dotterbolagen	50
Förteckning över styrelseledamöter	54

